

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

1 · Februar 2000

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

SAMMENSLUTNINGEN
AF DANSKE FANGER
FRA FRIHEDSKAMPEN
1940 - 45

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Formand: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør. Tlf. 48 79 45 91.

Sekretær: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74.

Kasserer: Harry Henriksen, Sennepsmarken 11, 3060 Espergærde, Tlf. 49 13 16 80.

Bestyrelse: Erik Jensen, Harry Rasmussen, Johs. Damsgaard, Birgit Krasnik Fischermann, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Lillian Olsen, Kaj Christensen, Helga Hansen og Salle Fischermann

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.

(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 54 86 55 59.

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 44 91 13 72.

Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13

Angående ophold i Kegnæs-huset, se bladets bagside.

Fangesammenslutningens Rekreativsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreativophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75% af rekreativopholdets samlede pris, dog max. kr. 6.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreativshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreativopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreativ- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Æbeløgade 1.4., 2100 København Ø, tlf. 39 17 78 60, hver tirsdag mellem kl. 11.00 og 13.00.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreativformål eller -hjælp i særlige trangstiltfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a. Anmodning om ansøgningskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14 og
Tlf. 21 68 47 61
Giro 62 0 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Tryk

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november. Stof der skal med i bladet skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

125,00 kr. i 2000.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

1. 2000

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for Sammenslutningen af danske fanger
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 1

2000

6. årgang

Fhv. overlæge dr.med. Jørgen Kielers juletale ved

Højtideligheden i Mindelunden juleaften 1999

To af vore ledende besættelseshistorikere, Henrik S. Nissen og Hans Kirchhoff, blev sidste år fejret med et fornemt festskrift, som bar titlen »Fra mellemkrigstid til efterkrigstid«. Redaktørerne af festskriftet tog udgangspunkt i spændingen mellem Kirchhoffs og Nissens syn på besættelsestiden. Hvor Nissen har fokuseret på det politiske systems kontinuitet hen over den 9. april 1940 og de efterfølgende 5 besættelsesår, har Kirchhoff fokuseret på udviklingen frem mod det brud mellem modstandsfolk og samarbejdspolitikere, der besegledes den 29. august 1943.

Når vi her år efter år indleder julen i Mindelunden, gør vi det først og fremmest for at takke vore døde kammerater for, at vi ikke endte krigen som Tysklands allierede, men blev anerkendt om ikke som allieret, så dog som en venligt sindet og frihedselkende nation, der umiddelbart kunne optages i De Forenede Nationer. Dette var modstandsbevægelsens sejr; men den giver dog ikke noget svar på, om Nissens eller Kirchhoffs vurdering af modstandsbevægelsens betydning på længere sigt er rigtig.

Til støtte for Nissens opfattelse kan vi pege på den kendsgerning, at Frihedsrådet tabte kampen mod de gamle politikere, da der skulle dannes en befrielsesregering, samt at befrielsen af Danmark ikke medførte noget politisk systemskifte. Det parlamentariske demokrati overlevede. Til støtte for Kirchhoffs vurdering kan der på den anden side anføres, at Danmark efter befrielsen totalt skiftede kurs m.h.t. udenrigs- og forsvarspolitik.

Det kan være svært at afgøre, om denne kursændring alene var bestemt af den internationale udvikling efter krigen, eller om der også har været tale om ændret holdning hos det traditionelt neutrale og forsvarsnihilistiske flertal af danskere. For at besvare dette spørgsmål er det vigtigt at gøre sig klart, at nok havde modstandsbevægelsen en afbrydelse af samarbejdet med Tyskland og en forkortelse af krigen som det vigtigste politiske fælles mål; men man bør ikke glemme, at der samtidig var tale om et etisk oprør baseret på en erkendelse af, at man ikke kan samarbejde med fanden uden at tage skade på sin sjæl.

Frit Danmarks tværpolitiske grundholdning viste sig ved krigens afslutning at være politisk uholdbar; men under besættelsen blev den grundlaget for en fællesskabsfølelse, der satte punktum for den klassekamp, som kun ortodokse marxister fortsat kan basere deres samfundsopfattelse på. Solidariteten manifesterede sig primært i kampen, herunder også folkestrejkerne, og i fangelejrene; men den kom også til udtryk i de to store humanitære aktioner, der gennemførtes for at redde jøderne i oktober 1943 og for at redde KZ-fangerne i april-maj 1945. Begge aktioner er genstand for eftertidens interesse, bl.a. fordi det har været hævdet, at den danske indsats til fordel for jøderne er overvurderet, medens til gengæld det danske bidrag til danske og norske KZ-fangers redning med de hvide busser er undervurderet.

Historikerne skal ikke have utak for deres bestræbelser på at afsløre uholdbare myter. Det er faktisk deres pligt. Men det er også deres pligt at beskrive og vurdere besættelsestidens hændelser på den tids betingelser, inden de indbringer fortiden for bagklogska-

bens dom, og det glemmes undertiden. Når en af vore historiske profesorer er til den konklusion, at jødernes redning snarere må ses i en politisk end i en modstandshistorisk sammenhæng, afslører han en mangel på forståelse af, at modstandsbevægelsen var et oprør, der rejstes på mange forskellige fronter på baggrund af en fælles etisk holdning.

Der skrives fortsat meget om besættelsestiden, og det vil nok fortsætte en del år endnu af flere grunde. Den vigtigste er den, at vi endnu ikke har oplevet åbningen af det sidste arkiv, som indeholder afgørende historisk kildemateriale. Ikke mindst adgangen til engelske, tyske og russiske arkiver har givet historikerne rig anledning til ny forskning og revurdering af tidligere fortolkninger, og herhjemme ligger der endnu skjulte dokumenter i Rigsarkivet, ligesom der eksisterer en ukendt mængde breve, beretninger og andet kildemateriale i privat eje.

Vi, der var »de faldnes« kammerater, har et medansvar for, at historien om besættelsestiden ikke sættes i parentes, men viderebringes til senere

generationer på en sandfærdig måde. Vi har en vidnepligt, både når det drejer sig om beretningen om de faktiske hændelser og fortolkningen af motiver og målsætning. Den vidnepligt lever vi ikke altid op til. Hvis vore vidneudsagn skal have nogen værdi for historieskrivningen, må de være ledsaget af al den dokumentation, som kan fremskaffes. Udokumenterede beretninger baseret på hukommelsen vil i mange tilfælde blive klassificeret som myter, hvis man ad anden vej kan påvise, at der er rod i kronologien, så går troværdigheden tabt, for faktorernes orden er ikke ligegyldig, når historiske sammenhænge skal påvises. Det har ikke skortet på kritik af den restriktive arkivlovgivning, som hæmmer den historiske forskning her i landet i usædvanlig grad. Men kritikken har ingen vægt, hvis det viser sig, at kritikerne selv tilbageholder vigtigt bevismateriale. Også de private arkiver må åbnes for den historiske forskning og helst afleveres til Rigsarkivet til historikernes frie benyttelse.

Interesse for besættelsestiden har i stigende grad bredt sig til også at

omfatte de danske nazister, værne-magerne, tyskerpigerne, Frikorps Danmark, Gestapos håndlangere og andre krigsforbrydere samt de tyske flygtninge, og i protest imod en kollektiv erindring, som er baseret på modstandsbevægelsens indsats, oplever vi nu en tendens til at skære alle over een kam: Vi er alle under anklage, sagde Christmas Møller. Det er ved at blive til, at vi alle var lige usle – en påstand som har bredt sig til pressen både i England og Tyskland til stor skade for Danmarks renommé. Der kan være forskellige forklaringer på disse forsøg på at nedvurdere modstandskampen og danskerne i al almindelighed; men når det sker på bekostning af mindet om dem, der ofrede livet for vor frihed, må vi protestere. Den vedvarende interesse for besættelsestiden viser, at det er for tidligt at sætte Mindelunden på museum, og vi kan derfor med Hjemmeværnets bistand se frem til endnu i mange år at indlede julen her i Ryvangen i dyb taknemmelighed og ærbødighed for dem, der ofrede livet for vor frihed. Æret være deres minde.

Minder fra en beboerferie med Bernadottegården i Roskilde

Det har nu igennem mange år været en tradition at beboere/brugere af Bernadottegården mod betaling tilbydes en uges ferie med de nødvendige personaleressourcer. Det er en dejlig fælles oplevelse, beboere og personale ser frem til med forventning. Desværre har vi grundet presset økonomi de sidste 3-4 år kun magtet at komme afsted 1 gang årligt. Vi har inden for de sidste 5 år besøgt mange steder i Danmark; jeg kan nævne feriebyen ved Rudkøbing havn, Fjand ved Thorsminde, Svendborg vandrehjem, Marielyst på Falster, Græsmarken feriecenter syd for Kalundborg og hotel Østersøen på Bornholm.

I september 1999 gik turen til Sct. Knudsborg handicapcenter ved Brenderup på Fyn. Sct. Knudsborg er et meget velindrettet center med gode fælleslokaler og alle tænkelige hjælpemidler til handicappede.

Vi bestræber os på, at tidligere skabte traditioner og tilknytningen til frihedskampen respekteres og derfor

har sin faste plads på ferieturen. Der er altid en kerne af gengangere blandt deltagere og personale. Vi »gamle« prøver at videreføre traditioner og kultur til de »nye«. Det er heldigvis ikke svært hverken at skaffe nye deltagere eller medarbejdere til turen.

Mandag den 6. september mødte vi klokken 8 til fælles morgenbord på Bernadottegården. Der er tradition for at starte med en »lille en«; honningsnaps (smeltet honning i Brøndumsnaps). Det varmer så dejligt. Der er altid ca. 30 deltagere plus en chauffør, som følger os på hele turen.

Efter morgenmad, når bussen er pakket med kufferter, hjælpemidler m.m., er der afgang fra Bernadottegården. Der er altid en lille skare til at vinke farvel, en lille skare, der også står der, når vi vender hjem med Dannebrog til tops og små flag i hånden.

Vi har altid sangbøger med. Der synges mange viser, sange og salmer, mens vi kører, og når vi er sammen om aftenen. Der er mange sangglade

medarbejdere på Bernadottegården, hvilket er mest tydeligt hvert år, når vi holder revy. Sange som »En lærke letted...«, »Frihedssangen« og »Dit sind flyver...« bliver sunget mange gange undervejs og giver en følelse af fællesskab.

Vi ankom til Sct. Knudsborg til frokost, som blev indtaget i den dejlige frokoststue. Eftermiddagen blev brugt til at deltagere og personale kunne lære hinanden at kende. Vejret var igen i år fantastisk, og centrets geografiske placering med udsigt over Lillebælt indbød til udendørs samvær.

Der er i forvejen tradition for tætte bånd mellem medarbejderne og beboerne på Bernadottegården. Disse bånd styrkes altid yderligere på ferieturene, fordi her er større gensidig åbenhed og mere nærvær.

På den ovenfor omtalte ferietur til Svendborg vandrehjem i 1996 opstod der et varmt samarbejde mellem Bernadottegården og Hjarne Ditlev-

sen (de erhvervshæmmede på Syd-fyn) og hans veninde Gudrun. Hjarne Ditlevsen har igen i år været en stor hjælp i planlægningen af turen.

Vi plejer altid at forsøge at få et indblik i den egns historie, som vi besøger. Hjarne skaffede kontakt til Harriet Hansen, museumsinspektør ved Middelfart Museum, som på ca. 1,5 time medrivende og engageret satte os ind i trekantområdet historie fra stenalder til 2. verdenskrig. Det var bl.a. interessant at høre om Lillebæltsbroens betydning under krigen.

Tirsdag efter morgenmad havde vi planlagt en tur til Løveparken i Givskud og evt. et lille stop ved Jellingstenene. Der er også tradition for, at det lokale modstandsarbejde har sin plads på turen. Hjarne Ditlevsen havde derfor overtalt Jacob Jensen (Jejse) til at fortælle os om modstandskampen i »Trekantområdet«. Jacob Jensen indvilligede i at være gruppens gæst hele denne tirsdag.

Derfor gjorde vi på turen mod Givskud holdt ved Staldgården ved Koldinghus, hvor vi efter mange trafikale genvordigheder endelig fik set Staldgården. Vi lagde blomster ved mindesmærket ved Staldgården og sang »Altid frejdig...«.

Denne tirsdag blev en dag med mange trafikale problemer. Vi skulle være kørt gennem Åsdalen til Givskud, men det lykkedes for os ikke-lokale kun at få set et lille hjørne.

Frokosten blev indtaget på cafeteriaet ved Løveparken. Løveparken blev efterfølgende besøgt i tryk og sikker afstand fra bussen, men selv på den afstand maner det til respekt.

Tirsdag aften fortalte Jacob Jensen om egne oplevelser under krigen. Det var en træt forsamling, der satte sig med kaffen for at høre beretningerne, men Jacob Jensen er en utrolig god fortæller, der forstår at levendegøre og at gøre nærværende. Jacob Jensen støttede sin beretning med væsentlige dokumenter fra tiden, hvilket virkede godt. Alle syntes, at det havde været en spændende aften, der også for mig personligt vakte eftertanke. På gruppens vegne vil jeg gerne takke for Jacob Jensens indsats.

Onsdag gik turen til Odense, hvor vi så Brandts Klædefabrik. Hjarne Ditlevsen og Gudrun var vore gæster denne dag. Vi så en udstilling af maleren og grafiker Ole Sporning, som maler nogle meget sammensatte, store og farverige billeder med mange sammenhænge. Vi så desuden en fotografisk udstilling med rejsebil-

Ove Brøns Høeg, Poul Funch, Edna Funch, Rie Hansen og Anni Jørgensen ved Koldinghus

Børge Astrau og hjælper Hanne Kræmer ved Mindesmærket ved Staldgården, Kolding.

leder af den skotske fotograf John Thomsen, der er en spændende repræsentant for 1800-tallets fotokunst. Den efter min mening mest spændende udstilling, Danmarks Grafiske Museum, var der desværre kun få, der havde overskud til.

Frokosten blev indtaget som madpakker ved Skovsøen i Odense. Oplevelsen blev krydret af fjernstyrede, flotte modelsejlskibe på søen, et pragtfuldt vejr og en nærliggende iskiosk.

Om aftenen havde vi besøgsaften, også en god tradition. På gæstelisten stod, foruden Hjarne Ditlevsen og Gudrun, besøg af 11 venner fra »gården«, incl. Mogens Henrik Nielsen og Emmy Reitofft. Det blev en dejlig aften med fællesspisning, sang og optræden og hyggeligt samvær.

Torsdag var sidste hele dag, hvor vi traditionelt afslutter med festaften. Om formiddagen var der afslapningsdag, shoppedag i Kerteminde. Frokosten blev indtaget på den meget hyggelige Munkebo Kro.

Til afslutningsaftenen har vi som regel allieret os med det lokale musikmiljø. Vi blev denne gang underholdt af et ægtepar, direkte efterkommere til Sigfred Pedersen. Vi hørte alle Sigfred Pedersens kendte viser krydret med anekdoter fra hans liv.

Fredag formiddag efter morgenmad var der afgang mod Bernadottegården. Ferien blev afsluttet med en fælles middag på Bernadottegården.

*Ass. ledende sygeplejerske
Leif Christensen*

CAP ARCONA

– en Flydende Ligkiste på Østersøen

Af Heinrich Mehringer – fortsat fra forrige nummer

I vandet herskede der en ubeskrivelig panik. Omkring 50 meter fra skibet befandt der sig tre af »Cap Arcona«'s redningsbåde, som på en eller anden måde var kommet ned i vandet. I hver båd stod menneskene som sild i en tønne, så bådene lå i vand til tofterne. Rundt om hang endnu en del mennesker på. De, der stod indenfor, sparkede med fødderne på hænder og hoved af dem, der hang udenpå. Kampen om livet var grusom. Næsten samtidig kæntrede to af redningsbådene, og med et enkelt skrig lå alle de reddede igen i vandet. Det var ikke til at tænke på at rette bådene op, for ingen hørte efter, og alle gjorde, hvad de fandt for godt, for at redde sig selv.

Et håndgemæng og skænderi løftede sig for hvert stykke opnåeligt træ. En del af menneskene svømmede mod den tredje båd, som under det uventede stormløb nu også kæntrede. Da vandet var meget koldt på denne årstid, og de udhungrede fanger heller ingen modstandskraft havde, indtrådte hos de fleste straks lammelser. Nogle var sprunget fra borde med redningsveste. Men fra en højde på ca. 20 meter skulle selv en god svømmer have lidt held, hvis han kom helskindet ned i vandet. Nu lå der mange døde med udbredte arme i vandet. Redningsvestene fortsatte bravt deres pligt. På en sådan død så jeg en levende sidde. Redningsvesten holdt begge over vandet. Oven for promenadedækket hang endnu en redningsbåd i da-vid'en. Til de 20 mand, truet af ilden, som gjorde sig umage for at bringe den i vandet. En del af folkene stod allerede i båden. De øvrige stod stadig om bord, men kunne ikke enes med taljer, valse og tovværk. Ilden indhyllede dem allerede mange gange. Til slut hang båden skævt, med næsen fremad, i tovene. Den bagerste talje sad stadig fast, og ilden tog sluttelig fat på rebene. Et brændte igennem, og den tunge båd rullede ud af taljen og dinglede i en halvcirkel frem og tilbage langs ydervæggen. Frem og tilbage. Med skrig styrtede de folk, der havde

været i båden, i en stor bue i dybet. Endelig sprang også det forreste tov, og båden susede 20 meter ned i dybet mod de med døden kæmpende mennesker. Jeg kunne iagttage alt dette tydeligt og roligt, thi for det første var det allerede mit tredje skibsforsøg, og for det andet vidste jeg, at der ikke kunne ske ret meget mere, da vi jo allerede lå på grund. Jeg gik nu rundt om overbygningerne til bagbord side. Her viste det samme billede sig i vandet. På brædder og bjælker vrimlede det med levende og døde. Et billede af gru. Ingen kunne næppe svømme ind til land, det ville være alt for langt, og så mange kræfter ville ingen af de udhungrede gestalter have. Dette Adæk var imidlertid ikke mere vores tilflugtssted. På grund af branden sprang to trappedøre og nogle vinduer med et brag. Med lynets hast fór et kæmpe flammehav ud af overbygningen på vores dæk. De talrige fanger ved rælingen blev så sammenpresset af de fremmasende, at ingen mere var i stand til at løfte en fod og klatre over rælingen. Fra overbygningen åd ilden plankerne så rasende hurtigt op, at mange af de ulykkelige – inden de så sig om – var fuldstændig indhyllet af ilden. Nu væltede ilden sig tættere og tættere ind på de omkring 200 mennesker, der, trængt sammen som får, stod ved begge rælinger. Snart var de sidste omspændt af flammer og brændte levende i lys lue. Ildens brølen overdøvede deres skrig. Jeg brændte allerede på ryggen og i hovedet, men mærkede af ophidselse ikke mere ilden som varm, men kold. Da så jeg, i højeste fare og i sidste øjeblik, over mig et jernrør, som tjente til at spænde solsejlet med. Med udstrakte arme kunne jeg lige netop nå det og trak mig med overmenneskelig anstrengelse op i en arm. Sådan kom jeg op at stå på hovederne af de mange sammentrængte mennesker. Med én hånd holdt jeg mig fast til røret, og med den anden kunne jeg med største anstrengelse trække min ven Max – der troligt var fulgt efter mig – op. Det var gået slemt ud over beg-

ge hans arme. Huden hang allerede i laser, og jeg måtte undre mig over, at han endnu ikke havde givet op. Omkring ti mænd havde held med at kunne følge mig. Så var ildebranden fuldstændig vokset sammen med menneskemængden. Vi løb nu for livet på kammeraternes hoveder, som på en brolægning.

Menneskene under os stod så tæt sammenpresset, at vi ikke engang kunne trænge ned mellem dem. Det ville også have været vores endeligt. Ankommet til rælingen klatrede vi nu, udenbords, skyndsomst nedeunder til det lille rørdæk. Her løb til begge sider rørkæderne, og gulvet var af jern. Desuden var der i dette lille rum næppe noget brændbart. Pladsen her var meget trang, for her stod allerede 300 mennesker. Men vi par stykker fik alligevel plads. Nogle sårede kammerater var allerede tidligere klatret herved, og en civil skibsansat udøvede på forbilledlig vis førstehjælp. På dækket over os forbrændte alle kammeraterne. Efter kort tid fandt ilden ingen næring mere. Der herskede en dødsstilhed. Og så snart vi kunne, forsøgte vi at inspicere. Der viste sig et forfærdeligt billede for os. Mere end 200 brændte, forkullede mennesker, der udsendte en frygtelig stank, sammensvejet til en klump. Mange fanger lugtede jo brændt menneskekød i krematoriet. Men denne stank overgik alt. Dertil det grufulde billede for vore øjne.

Skibet havde en 20 graders hældning til bagbord. Det varede lidt tid endnu med kæntringen. Vi stod sådan en times tid, og i afbrudte sætninger fortalte hver især, hvad han havde oplevet. De sårede led meget under deres brandsår. En af krigsmarinens matroser havde det meget slemt. Hans fuldskæg var brændt væk, hans venstre hånd fuldstændig forkullet. Også en ung kvinde var i vores selskab. Det var en SS-medhjælper. Hun fortalte os under fortvivlet gråd, at hun først i dag var kommet ombord med en »Pinasse«, for at se skibet an. En styrmand trøstede hende, hun kom bestemt i land igen.

Vi fik mere og mere slagside. I skibets indre rasede branden videre. En stille vind drev også røgen mod os, hvilket gav os noget at bestille. En trappe, der førte op til overbygningen, brød i brand. Vi kunne holde faren i skak, idet vi hentede vand med gasmaskebeholdere og slukkede ilden. Nu opdagede vi geværammunition under trappen. Men da også gulvet på vores rordæk blev meget varmt under branden i skibsrummet, fik vi travlt med at kaste ammunitionen i vandet.

En yderligere skræk bed sig fast i menneskene. Vi ville flyve i luften, hvis olietankene eksploderede. – Der var marinetjenestegrader mellem os, der burde vide noget om skibet, og som ikke engang vidste, at der ikke kunne være nogen olietanke. – En ny panik var brudt ud. En styrmand mumlede hele tiden om »olietankene«.

Jeg ved ikke, hvordan det skete for mig. Styrmanden fik en knaldende lussing af mig – en fange – og jeg skreg til ham, at han måtte holde mund. Alle fanger var målløse over, at en fange havde modet til at give en af vore »bevogtere« en lussing. Man vidste jo ikke endnu, hvordan odysseen ville ende. I hvert tilfælde råbte jeg til ham, at han måtte vide, at der ikke var nogen olietanke her, og altså kunne vi heller ikke flyve i luften. Andre, der tilhørte marinen, gav mig ret, og sådan vendte »roen« langsomt tilbage. En polak havde stadig en pakke cigaretter, som blev delt rundt.

Min ven Max havde laser af forbrændt hud hængende fra begge arme. Jeg skaffede ham en plads til at ligge på. Så godt det nu kunne blive. Fra forskellige kammerater fik jeg laser af stof til at vikle hans arme ind i. Han var tit afmagten nær. »Forlad mig ikke!«, jamrede han den ene gang efter den anden. Igen og igen beroligede jeg ham. Jeg måtte selv holde mine øjne åbne, for skibet hældede mere og mere. Næsten umærkeligt, men uopholdeligt. Forsigtigt skiftede jeg plads med Max. Med stort besvær bugserede jeg ham opad til styrbords rorkæde. Min plan var, hvis skibet skulle kæntré, at holde os fast til den stærke rorkæde. Jeg måtte forklare Max det hele ti, ja tyve gange. Jeg gjorde mig bekymringer over, at han, på grund af sine stærke smerter, ikke kunne forstå alt det, jeg havde for. Lidt efter lidt blev det indlysende for ham, og han blev noget roligere.

Nu fortalte og viste jeg ham, hvordan han skulle holde sig fast til rorkæden, hvis skibet skulle lægge sig. Han behøvede ikke være bange, skibet kunne ikke synke helt. Igen og igen fortalte jeg ham dette. Han var meget forkommen af smerter. Skibet lagde sig mere og mere på siden. Jeg forklarede for sidste gang Max vores situation: »Hold dig fast til denne kæde, så du ikke falder i vandet sammen med hele menneskemængden på en gang, for så er der ingen udvej mere. Så holder den ene sig fast i den anden«. Mere kunne jeg ikke gøre for Max i øjeblikket. Jeg havde endda lagt hans hænder på rorkæden.

Nogle nøgne fanger iført redningsveste klatrede herop fra vandet, blåfrosne. Jeg råbte til dem, de skulle blive ved rælingen og holde sig fast. Men de arbejdede sig ind i menneskemængden for at få varmen. Det var meget forståeligt, men grundlæggende forkert. Hvis de var blevet ved rælingen, var de blevet reddet.

Først ganske langsomt, så hurtigere og hurtigere lagde skibet sig på siden. »Hold dig fast«, råbte jeg endnu engang til Max. Vandet steg op til os, og gulvet blev stadig stejlere. Menneskene ville løbe op i højden, men på grund af det stadig stejlere gulv rutschede de alle ned i vandet. Max og yderligere to kammerater holdt sig fast til kæden. Som det sidste så jeg den kvindelige SS-medhjælper og marinemanden arm i arm kysse hinanden, og så druknede de.

Vandet havde nået os og slog sammen over os. Nu ikke slippe, ellers er du redningsløs fortabt, hamrede det i min hjerne. Under vandet åbnede jeg øjnene, men det hele var dystert, ikke på grund af vanddybden, men vandet var farvet af brandresterne og af asken fra de brændte mennesker.

Da jeg mærkede, at skibet lå roligt, gav jeg slip. Åndenøden var yderst beklemmende. Højest sandsynligt greb en druknende ud efter mig, for jeg bemærkede et let skub nedefra, og straks efter skød jeg opad uden at bevæge mig. Det blev mere og mere lyst, og på en gang var mit hoved over vandet. Jeg hev efter vejret som aldrig før. Mine lunger arbejdede som maskiner. De kunne slet ikke mættes. Som led jeg af et svært emfysem. Jeg havde brug for nogle minutter, inden jeg var nogenlunde klar i hovedet. Straks ledte jeg efter

Max på overfladen, han måtte jo også være dukket op. Der, to meter fra mig, var han virkelig dukket op. Han lå på maven, ansigtet i vandet, armene bredt ud – død. På grund af sine smerter er han sikkert besvimet ved berøringen med vandet og derved druknet.

Jeg kunne nå en stiver over mig og først holde mig fast til den. Skibet lå nu helt på siden, så roligt som var der overhovedet intet sket. Der var dødstille rundt omkring. Nu problemet: Hvordan kom jeg op. Det kolde vand tog mine sidste kræfter. Mine arme og ben var som bly. Ved siden af mig svømmede en ung polak. Han holdt sig fast til en jerndel, der rakte ud i vandet. Men han kom heller ikke op. Hans øjne var allerede glasagtige. Han kunne kun sige »Hjælp mig«. Men jeg kunne ikke engang hjælpe mig selv. Det varede ikke længe, inden den unge polak gik under, kulden i vandet blev hans død. At dø på den måde er ikke svært. Man mærker slet intet. Et stykke længere borte flød et bræt. Langsomt, langsomt kom det tættere på. Endelig kunne jeg nå det. Kulden mærkede jeg ikke mere. En stor træthed faldt over mig. Jeg kunne få fat i brættet mellem knæene. Med den allersidste kraftanstrengelse og den faste vilje til at overleve lykkedes det mig med et såkaldt mavesving at komme op på brættet. Begge ben var endnu i vandet. De var tunge som bly. Igen måtte jeg holde en pause. Jeg mærkede, hvordan jeg stadig blev svagere. Hvor lang tid ville det endnu vare, før også jeg måtte give op og som de andre fryse ihjel. Lige tæt foran mig lå bugen af skibet. Hverken her eller der nogen levende at se, som kunne have hjulpet mig. Og jeg så elendig, svag. Men endnu kunne jeg udføre et par håndbevægelser, og mit bræt flød med mig hen imod skibet. Jeg tror, at jeg må have brugt godt og vel en halv time, til jeg centimeter for centimeter kunne nå hen til skibsbugen. Det kom mig tilgode, at jernet på skibet var meget varmt. Denne varme gav mig nye kræfter. Endelig lå jeg efter et anstrengende arbejde fuldstændig udmattet på skibsbugen. Min første tanke: »Reddet!« – Jeg behøvede endnu en god halv time til at samle kræfter. Nogle andre kammerater var klatret højere op, alle var for udmattede til at kunne hjælpe hinanden. I vandet så jeg nogle, der stadig kæmpede for livet. Vi kastede

med de sidste kræfter tovværk ned til folkene nedenunder. En gammel mand, en menig soldat, kunne gribe et tov. Vi havde nok at gøre med at trække ham lidt opad. Så kunne han selv hjælpe sig videre. Han var ikke så udhungret som vi fanger.

Yderligere en oplevelse rystede mig. To kæmpede om et bræt i vandet. De ville begge have det, for det var for lille til to. Den ene sejrede kun ved, at han trykkede den andens hoved ned under vandet. Så faldt også han udmattet tilbage og gik under.

Efter endnu en halv time havde jeg så mange kræfter, at jeg kunne rejse mig. Jeg ville klatre højere op, men jeg kom ikke langt, for jeg var barfodet. Mine træsko havde jeg tabt i vandet, skibsskroget var så varmt, at man ikke kunne holde det ud barfodet. Derfor gik jeg tilbage til min hvileplads. Brættet lå der stadig, og jeg trak det med besvær hen til mig.

Der var stadig noget, der skulpede i vandet. Det var to træsko. Med brættet fiskede jeg dem op. Desværre var det to venstresko. Men hvad gjorde det. De beskyttede mig mod skibets varme jernplader. Sådan udrustet kunne jeg nu gå højere op. Halvvejs samlede der sig ca. 85 mand på skibsskroget. Enhver havde nok at gøre med sig selv. Den ene plejede sine brandsår, en anden ledte efter noget at tage på, og vi alle søgte varmen for at blive tørre. Alle havde vi brædder, som vi kunne ligge på. Under de givne omstændigheder var det »behageligt«. Men en pludselig haglbyge iblandet sne gjorde det igen værre for os. Så satte den fine regn ind, og vi var igen våde. Vi var alle vant til regn i Neuengamme, for vi måtte i årevis arbejde i regn og sne. Men her blev det for meget for os.

Så drøftede vi, hvad der var at gøre. Jeg anførte, at det i mellemtiden kunne være blevet bekendt, at der endnu var overlevende på skibet, og at vi ville blive hentet. Netop i dette øjeblik kom to flyvemaskiner mod os. De fløj lavt hen over os og væk. Mange dukkede sig, fordi de troede, at vi på ny blev bombarderet. Men det var rekognosceringsfly. De lavede en sløjfe over os. De to flyvemaskiner fløj mod land. Nu begyndte underholdningen igen. Alle lavede op igen på nær nogle, der havde besvær med deres sår. Der gik en tid og intet skete. Da vandt pessimisterne igen overhånd, og de mumlede: »Vi kommer til at blive på denne skude

natten over! Der ovre på land er der stadig kampe, og ingen kan bekymre sig om os«. – Jeg holdt imidlertid fast ved, at flyvemaskinerne ville afgive deres beretning. Der fandtes fartøjer nok til at hente os.

Regnen varede i mellemtiden ved, tættere, blandet med sne. Langsomt dæmrede det. Temmelig mange af os havde intet mod tilbage og mente, at man efter redningen alligevel bare måtte bide i græsset. Men det varede ikke alt for længe, inden der fra bredden kom en slæbebåd. Da jeg kunne se lanternerne, kunne jeg berette, at den kom over til os. Vi fastgjorde nogle laser til et lille bræt og forsøgte at vinke med det. Vi vinkede, alt hvad vi kunne og lavede en frygtelig larm. Dette gør skibbrudne altid, selvom det nærmende fartøj slet ikke kan høre dem. Opmærksomt så jeg over på fartøjet. På en gang ændrede det sin kurs. Jeg så kun én lanterne, og ved styrbord forsvandt langsomt slæbebåden. Denne slæbebåd sejlede til »Deutschland«, som efter mit gæt lå tre sømil fra os. Dette skrog brændte lige som »Cap Arcona«, kun med den forskel, at der dér ikke var en eneste overlevende. Et lille stykke tid senere kom der et andet fartøj. Dette beholdt sin kurs mod os. Det blev større og større. Snart så vi, at man vinkede til os. Det var redningen. Det var slæbebåden »Neustadt«, der lagde til forskibs ved kæmpeskroget. Det var sikrest at lægge til. Vi 85 befandt os imidlertid i agterenden og måtte løbe frem foran på det varme vrage. Gulvet var så varmt, at vi måtte lægge bræt til bræt, hvorved det sidste bræt blev lagt foran det første bræt, så vi kunne løbe hen over dem. Alle hjalp til, og lidt efter lidt blev også de svageste hentet over. Efter en halv times sejlads lagde slæbebåden til ved broen i Neustadt/Holstein.

Imidlertid erfarede vi, at englænderne allerede havde besat Neustadt, og at vi allerede var ventet. Ved pieren var engelske panservogne kørt frem samt et antal andre køretøjer.

Efter hinanden gik vi i land i gåsegang med temmelig bløde knæ. Nu, hvor vi havde fast grund under fødderne, var vi frie. To Tommy'er kom hen til mig og trykkede min hænder. Jeg forstod ikke et ord, men jeg følte, at menneskene var os velmenende. Pludselig havde jeg en flaske i højre hånd, og det var cognac, og i den venstre en pakke cigaretter. Men

snart trængte strømmen af reddede sig videre. På en gang var jeg alene. Jeg måtte hele tiden være gået lige ud. Det var som en rus. Hele tiden gå. Pludselig frøs jeg, for mine klæder var stadigvæk våde. På en kantsten slog jeg halsen af flasken og drak en ordentlig slurk.

Vi stod i en fremmed by. Der var jo stadig krig. Husene var mørklagte. Vi vidste ikke, hvorhen vi skulle gå. Fangerne fra »Athen« – som allerede var blevet befriet om eftermiddagen, fordi kaptajnen hejste det hvide flag og sejlede ind i havnen – havde allerede indkvarteret sig i ubåds-skolen i Neustadt. Men vi fra »Cap Arcona« vidste nu ikke, hvor vi skulle henvende os. Vi forstod ikke englænderne, og derfor viste vi ikke, at vi havde lov til at gå ind på ubåds-skolen.

Først gik jeg hele tiden lige ud, til Neustadt's banegård. Mange af vore kammerater var der allerede. Nogle havde allerede lavet sig et leje, andre stod endnu rundt omkring. Jeg så, at her ingen husly var. Først gik jeg over sporene, så kom der en mur, der voldte mig noget besvær. Også denne forhindring havde jeg overvundet. Nu stod jeg på en gade, der førte opad. Jeg gik videre i mørket, til jeg så lysskær. Jeg ledte efter klokken og kunne se, at der kom folk ud fra nogle af husene. Jeg bad om varmt vand eller, hvis det var muligt, om te. Jeg sagde også, at jeg kom fra »Cap Arcona«, eller om jeg kunne varme mig lidt, for mine klæder var stadig våde. Intet sted bad jeg om at kunne blive. Men intet menneske i Neustadt havde ondt af os. Jeg frygtede nu, at jeg kunne anskaffe mig en lungebetændelse med mine våde klæder. Da jeg sidste gang ringede på en dør, var jeg heldig. En kvinde fortalte mig, at alle overlevende fra »Athen« og »Cap Arcona« blev modtaget på ubådsskolen. Hun viste mig vejen dertil. Der var ikke ret langt.

Da jeg kom til kasernens port, stod der allerede en englænder på vagt foran. Han sagde et eller andet, men jeg forstod ham ikke. Jeg sagde kun: »Cap Arcona«, og det var et trylleord for ham. Han blev meget venlig og viste mig vej. Men jeg havde ikke forstået ham.

Kasernen var ligeledes mørkelagt. Ingen troede, at krigen var slut. I omrids så jeg huse, lejlighedsvis tonede lys frem. Jeg gik i held. Det var den. Fourier's hus, som havde tøj/linned og tæpper under sig. Netop derind skulle jeg komme. En

anden kammerat havde antændt en avis, for at forvise sig om hvor han var, og netop dette lysskin havde jeg observeret.

Netop befriet – men mat og sulten, med våde klæder og en forfærdelig angst, først nu kunne jeg være syg – forsøgte jeg at finde mig tilrette. Jeg fandt papir, krøllede det sammen og antændte det. Hvad så jeg der? Reoler fulde af nye tæpper og nyt sengetøj. Så gjorde jeg kun endnu et. Jeg lavede mig et trygt leje af tæpper, lagde sengetøj ovenpå og endnu engang et tæppe til dyne. Jeg var nu ude af de våde klæder og smuttede med velbehag i min herlige seng. Jeg tror, at jeg aldrig har sovet så godt som denne nat. Da jeg vågnede op næste dag, var min første tanke, om jeg ikke havde noget feber. – Nej, jeg var helt sund, og så gik jeg min første rekognosceringsrunde på endestedet (Geände), hvor jeg befandt mig.

Hvor mange kammerater havde reddet livet? Og hvor mange måtte i de sidste timer opgive deres liv. Foran friheden stod deres død.

Hvem kan føle, hvad vi har følt, når man efter mange års pinsler på én gang skal leve som et menneske.

Vi overlevende måtte først vænne os til livet. Fra »Cap Arcona« kom der 402 fanger med livet i behold. Eller i det mindste, så vidt vi vidste. Men senere var der stadig store tab at optegne. Englænderne fodrede os i deres medlidenhed så godt, at endnu ca. 80 mand måtte lade livet, så udplyndrede og udhungrede var de. De tålte ikke mere den normale kost og døde ved denne velgerning.

Meget værre end skibets forlis var de overlevendes hendøen. I kaserne blev der indrettet et polsk sygehus. Dagligt blev syge bragt ind i det store sygehus af engelske sanitetsvogne, for der at blive røntgenfoto-graferet. Men de fleste var ved deres endeligt.

Årene i fangenskab lod sig ikke rette op med den bedste pleje. Jeg selv blev af den engelske kommandant bestemt til at få fat i alle overlevende fanger, så en regelsat forplejning kunne følge efter. Jeg var endda ikke selv helt på benene endnu, men jeg rådede så godt jeg kunne som »lejrældste« i »Ordnungen« og forplejningen for de overlevende fra Neuengamme.

Heinrich Mehringer
Fange nr. 14151

I demokratiet er alle synspunkter lige vigtige
– omend ikke lige rigtige –

Kaj Christensen

Der er mange, der deler mine synspunkter,
men jeg deler dem ikke med dem.

Kaj Christensen

Den, der får flere muligheder, end han er i stand til at udnytte, lever formodentlig i et demokrati.

Kaj Christensen

»Muldvarpe« er lyssky »dyr«,
både i øst og vest, omend nødvendige.

Kaj Christensen

Når Vælgeren svigter Politikerne,
svigter Politikerne Vælgeren,
uden dualisme, dør demokratiet

Kaj Christensen

Jeg er rystet over menneskeheden,
vi kan spalte atomer,
men vi kan ikke spalte fordomme.

Albert Einstein

Tanken kan gøre et menneske stort
på en måde,
men hænderne kan gøre store ting
på anden måde.

Ukendt

Tilfældigheder er ofte mere befordrende
for fremskridt,
end stringent planlægning.

Kaj Christensen

Verden havde været lykkeligere at leve i,
hvis vi alle var farveblinde.

Kaj Christensen

Den der kun elsker sig selv,
nærer nazismen ved sin barm.

Kaj Christensen

Den 3. maj 1945 blev skibene »Deutschland«, »Cap Arcona«, »Thielbek« og »Athen« angrebet med brandbomber af det britiske luftvåben, og med undtagelse af »Athen«, hvis kaptajn satte det hvide flag og indløb havnen i Neustadt/Holstein og således reddede livet på 2000 fanger – sænket.

Denne katastrofe – hvor mere end 7000 fanger fra koncentrationslejren Neuengamme ved Hamburg fandt døden i løbet af få timer – satte slutstenen efter en enorm evakueringstransport fra denne koncentrationslejr, i hvilken yderligere titusinder fanger omkom. Kommissionen vil fortsætte offentliggørelsen af sådanne dokumenter og beretninger, som er blevet fundet de seneste år. Dermed skal der bringes lys over mørket af udryddelsestransporterne, og samtidig opfordre dem, der er i besiddelse af beretninger eller materialer, til at stille disse beretninger til rådighed for kommissionen.

Den minutløse beretning fra kammerat Heinrich Mehringer, München, er skrevet allerede kort efter befrielsen i 1945 og blevet offentliggjort i Sydtyskland. Kommissionen fremlægger også beretningen fra den overlevende fra »Thielbek«, Willi Lenz, Kiel. Ligeså nogle beretninger fra SS- og marinesoldater som fra indbyggere i byen Neustadt/Holstein, der var vidner til katastrofen og bevidner de uhyre forbrydelser fra magthaverne i det tredje rige. Disse beretninger bliver snarest offentliggjort som monografier i bilagene i Neuengamme Information. (Monografi = Afhandling som behandler en enkelt person eller et enkelt afgrænset område af en videnskab: jf. Gyldendals Fremmedordbog).

Kommission for dokumentation

RUNDE DAGE

Ved Minna Dahl,
Sdr. Fasanvej 53, 4th
2000 Frederiksberg, tlf. 38 19 68 06

7. februar

Carl Munk Hansen, 90 år
Flintebakken 45, 8240 Risskov

17. februar

Kaj Christoffersen, 85 år
Studentervænget 17, 8700 Horsens

17. februar

Ernst Nielsen, 75 år
»Dachau 142620«
Ved Store Dyrehave 42, 2.,
3400 Hillerød

18. februar

Mary Olsen 75 år
Birkedommervej 89, 2., 2400 NV

18. februar

Preben Boye, 85 år
Sindbjergvej 2 B, Sejs, 8600 Silkeborg

18. februar

Ove Misfeldt Sørensen, 75 år
(Hannover Stöcken) (54589)
Skolevænget 13, 8700 Horsens

19. februar

Ester Rosensten, 80 år
Centerparken 22, 8700 Horsens

20. februar

Rita Henriksen, 75 år
Skippersmindevej 17, 9310 Vodskov

23. februar

Hans Sørensen, 80 år
Bramstrupvej 20, 5230 Odense M

25. februar

Kim Katzelson, 85 år
Spurvegården 30, 2.
2650 Hvidovre

27. februar

Kirsten Pedersen, 75 år
Egelund 78, 4000 Roskilde

28. februar

Svend Aage Hansen, 75 år
Lumbyesvej 6/95
7000 Fredericia

2. marts

Klara Sørensen, 85 år
»Ravensbrück« (25069)
Hjallesegade 32, 5260 Odense S

2. marts

Tage Høsgård, 75 år
Skodshøjen 29, 8240 Risskov

3. marts

Asger Pedersen, 85 år
Morsøgade 4, 9000 Aalborg

8. marts

Nicoline Hansen, 80 år
Pontoppidansvej 41, 1., 3000 Helsingør

11. marts

Astrid Nielsen, 80 år
Kornblomstvej 35, 9000 Aalborg

11. marts

Arne Elstrøm, 85 år
Dalsvinget 4, 8600 Silkeborg

15. marts

Hans Ebbe, 75 år
Jyllingevej 74, 2720 Vanløse

19. marts

K. Holt Nykjær, 85 år
Lindalsbakken 1, 9560 Hadsund

19. marts

Aage Nørgaard, 85 år
Bernadottégården 84, 9560 Hadsund

20. marts

Kaj Birkmose Pedersen, 85 år
Gl. Køge Landevej 251 B, 1.,
2650 Hvidovre

21. marts

Poul Andreasen, 80 år
»Buchenwald«
Otiumvej 1, 9000 Aalborg

21. marts

Carl C. Rasmussen, 90 år
Kæmpesvej 4, 3400 Frederikssund

24. marts

Edith Thomsen, 70 år
Vesterbro 91, 9000 Aalborg

26. marts

Børge Hansen, 80 år
Øresundshjemmet, 3050 Humlebæk

26. marts

N. Møller Nielsen, 80 år
Enggårdsgade 50, 9000 Aalborg

29. marts

Erik C. Frederiksen, 80 år
Roskildevvej 96, 6., 2000 Frb.

31. marts

Jacob Gudmund Jacobsen, 80 år
Revvej 16 E, st., 4220 Korsør

31. marts

Frank Engbjerg, 75 år
Vesterled 19, 9850 Hirtshals

2. april

Hans F. V. Lilienskjold, 85 år
Strandvænget 21, 9300 Sæby

3. april

Erik Grann, 80 år
»Neuengamme, Buchenwald,
Mühlberg«
Guldøjevænget 33, 5260 Odense S.V.

3. april

Knud Cristensen, 75 år
»Dachau 141569«
Fyrbakken 3, 9850 Hirtshals

5. april

Gunnar Emil Nielsen, 80 år
Folemarksvej 6, 2605 Brøndby

11. april

Ejner Ørnstrup, 80 år
»Neuengamme, Buchenwald,
Mühlberg«
Højsholtvej 8, 5690 Tommerup

13. april

Carl Langesen, 80 år
Sagasvej 13, 4700 Næstved

13. april

Leif Olsen, 80 år
Priorvej 1,3, 2000 Frb.

14. april

Ejvin Poulsen, 80 år
Østerbro 24, 9000 Aalborg

14. april

Grethe Hansen, 80 år
Tvedvej 118, 5700 Svendborg

*Husk at indsende
runde dage
for sidste halvår
af år 2000.*

MINDEVÆRELSE

Kære bidragydere til et Mindeværelse for Kaj Hansen

Vi har nu afsluttet indsamlingen til et

Mindeværelse for Kaj Hansen på 4. Maj Kollegiet i Odense

Indsamlingen indbragte i alt 13.625 kr. fra hele 73 forskellige personer. Pengene er overrakt til kollegiets bestyrelse ved formanden J. J. Heide-Ottosen ved en lille ceremoni på kollegiet. Her foretog repræsentanter for indsamlingens anbefalere samt familien afsløringen af en lille mindetavle, opsat ved Kajs Mindeværelse, med denne tekst:

Kaj Hansen

Kaj Hansen var odenseaner – født den 11. marts 1914 – død den 27. april 1999. Kaj var elektriker og i nogle år medlem af sin fagforenings bestyrelse.

Han tilsluttede sig det kommunistiske parti og dermed modstandsbevægelsen i foråret 1942. Kaj deltog i de første sabotageaktioner i Odense.

I maj 1943 blev han af dansk politi arresteret for at dele løbesedler ud i Vester-gade. Han blev idømt 2 års fængsel og afsonede 16 måneder i Vestre Fængsel og Nyborg Statsfængsel.

Efter løsladelsen genoptog Kaj kampen mod den tyske besættelse med fremstilling af illegale blade, blandt andet det illegale »Trods alt«.

Ved befrielsen den 4. maj 1945 var Kaj medlem af Frihedsrådets lokalkomité. Om eftermiddagen den 5. maj blev han beskudt af tyske politisoldater ved Odd Fellow-bygningen på Nonnebakken. Kaj havde derfor et stift ben resten af livet.

Kaj Hansen var livet igennem aktiv i politik og repræsenterede bl.a. DKP i Folketinget i en årrække. Han var medlem af 4. Maj Kollegiets bestyrelse gennem 16 år indtil sin død.

Vi vil gerne takke alle bidragydere, fordi I ville være med til at sætte dette minde for Kaj – og dermed for den odenseanske modstandsbevægelse.

Med venlig hilsen
f/anbefalernerne
Villy Iversen

Med venlig hilsen
Anni Holck

Den trepattede ko er også en ko.
Dens værdi består i forskellen.

Kaj Christensen

Den trappe der går op, går også ned.
Nogen når helt op,
men alle går helt ned.

Kaj Christensen

Den »meningsløse« vold er ikke
meningsløs.
Voldsmanden har en mening med den.
Samfundets opgave består i,
at beskytte borgeren mod volden.

Kaj Christensen

Den »historieløse« er en del af historien.
Desværre!

Kaj Christensen

Donation

Modstandsmanden Frithjof Lænø, Als Oddevej 91, Hadsund, døde den 7. maj 1998. Frithjof havde sin tilknytning til 5. kolonne i Århus, hvor han var særdeles kendt for sit belastende arbejde under krigen. Krigen slap ham aldrig helt.

Da der var tanker om at skabe et museum i Århus fra tiden 1940-45, var han med på ideen og deltog helt naturligt i første linie ved den stiftende generalforsamling i 1984.

Hans store interesse for museet gjorde at han, da museet havde store økonomiske problemer i starten, hjalp museet økonomisk, når det kneb, da det ikke havde offentlig støtte af nogen art. Der blev senere skabt en støttekreds, som bidrog med medlemskontingent, men museet levede meget »fra hånden til munden«.

Frithjof havde håbet, at museet ville blive anerkendt og få en fast museumsinspektør, så museet var sikret i fremtiden.

Han talte ofte med min mand Erik Holck om dette, men da det lod vente på sig, bestemte han at skænke 1/3 af sin formue ved arv til museet, imens han endnu selv kunne bestemme over formuen. Frithjof havde ingen tvangsarvinger.

Beløbet, museet fik rådighed over i november måned, lyder på godt og vel 1/4 million kr.

Sønnens beretning

Følgende er min beretning om, hvad jeg har fundet ud af om min fars tid under besættelsen.

Jeg har via min efterlysning i bladet »Modstandskampen 40-45« nr. 3, 1999 fået 7 opringninger, hvor jeg har fået gode råd om, hvordan jeg evt. kan komme videre i min eftersøgning, om datoer og steder.

Der var især tre, der kendte min far fra besættelsen, som har kastet mere lys over perioden 40-45. Den første var min fars »halvfætter« – Svend Borg – (som jeg aldrig har mødt eller talt med før) han har udfyldt mange huller og har sendt mig en slægtsbog, hvor jeg kan se mine aner, som jeg ikke kendte. Der kom også en oplysning, som jeg senere vil vende tilbage til.

Den anden, jeg kom i kontakt med, var Georg Andersen (tidligere sekr. i Buchenwald-klubben). Georg Andersen var en god ven af min far, både under og efter besættelsen. Han var med til min fars og mors bryllup i 1946 og til min barnedåb.

Georg Andersen husker især tiden i Müllberg an der Elbe – stalag IV B – hvor de var blandt de 47, som ikke kom på udekommando, da begge var for syge. Jeg har senere erfaret, at min far havde lungebetændelse to gange i Tyskland.

Via et venligt brev fra pens. politikommisær Erik Boest (tidligere leder af politihistorisk besættelsesarkiv) kom jeg i kontakt med Henry Jensen, Hals, der også blev i Mühlberg som sygepasser.

Her kommer så en pudsigt historie ind. Jeg kunne huske, at jeg havde set et billede fra Mühlberg i politibladet. Min far havde engang fortalt mig, at han havde byttet sig til en hvid rullekrave-sweater med en engelsk RAF-flyver. En af dem, jeg kom i kontakt med, Elo Svejgaard Kristensen, sagde, at han havde originalfotoet, (som jeg har fået en kopi af).

Det viste sig, da jeg talte med Henry Jensen, Hals, at det var ham, der havde taget billeder i Mühlberg, og at der var optaget seks stk. (negativerne er på frihedsmuseet).

Fotografiapparatet havde han byttet sig til med engelske krigsfanger og fået smuglet ind i den danske afdeling i tre stykker. Filmen blev fremskaffet af russiske krigsfanger.

Som det fremgår af vedlagte liste, kunne Georg Andersen sætte navn på de fleste af de personer, der er med på det billede, hvor min far står yderst til højre med en hvid rullekrave-sweater.

Nå, men for at vende tilbage til den kronologiske orden af min fars tid under besættelsen, skal jeg starte med 1940. Det er ikke noget, jeg er særligt stolt af, men i sandhedens navn må jeg fortælle det. Som så mange andre, der ikke havde arbejde, (alle fra den tid kender jo forholdene) tog han arbejde i Tyskland i et halvt år - fra 20/9-1940 til 20/3-1941 - på Gustlaff Werke Waffenwerk Suhl.

Derefter er der et tomrum, til han bliver indkaldt til Livgarden den 3/11-1941 som nummer 24 ved Livgardens kanonkompagni (kaldet »bisserne«), 26/10-1942 underkorporal, 2/2-1943 korporal. Hjemsendt den 30/4-1943.

I slutningen af sin tid i Livgarden har han søgt ind til politiet som reservebetjent, men trækker sin ansøgning tilbage (7/5-1943), da han i mellemtiden har fået en stilling på kontrakt i Dansk Industri Syndikat (Riffel-syndikatet i frihavnen) som »sabotagevagt«.

Det er mit indtryk, at min far er kommet i forbindelse med modstandsbevægelsen sidst i sin tid i Livgarden eller umiddelbart efter, da jeg kan se i et spørgeskema, hvor der bliver spurgt om tilhørsforhold til modstandsbevægelsen, at svaret er ja - Korps Ågesen ved løjtnant Vagn Esbo - Frdb. Jeg har ikke kunnet komme videre med Korps Ågesen, men ved godt, hvad det var.

Med hensyn til modstandsbevægelsen har jeg en lidt »modstridende« fornemmelse, nemlig at min far også har haft forbindelse til BOPA. Han blev ansat på Riffel-Syndikatet den 1/5-1943 – (der var sabotage 10/5-1943 og 20/12-1943 og så den store 22/6-1944).

Min far har sagt, at det ar, han havde i panden, var noget med Riffel-

Syndikatet – det har Svend Borg også bekræftet overfor mig. (Jeg ved godt, at ca. halvdelen af drengene fra den gang sprængte Riffel-syndikatet!).

Det, jeg bygger min mistanke om en forbindelse til BOPA på, er bl.a., at han den 19/11-1943 bliver kaldt til afhøring hos lederen af vagtkorpset, kapt. Westenholdtz - hvor han vedgik, at han tilhørte en organisation, der ikke kunne forenes med arbejdet på Riffel-Syndikatet.

Derefter blev min far straks afskediget. Rygterne sagde, at det skulle være ham, der stod bag tyveri af tre maskinpistoler og tre rekylgeværer (det er nok rigtigt).

Ovennævnte kapt. Westenholdtz, (som jeg ved blev truet af BOPA) udtaler senere til politiet, at han ikke mener, at min far har noget med tyveriet at gøre.

Min far startede som reservepolitibetjent den 7/12-1943 og besøgte sine tidligere kollegaer fra Riffel-syndikatet i politiuiform i vagtstuen den 30/12-1943 – og var der ca. 1 times tid.

Efter at han er gået, finder man senere ud af, at der mangler fire magasiner til maskinpistoler, med hver 25 patroner. Heller ikke det mener kapt. Westenholdtz, at min far har noget at gøre med!

Min fornemmelse er først: Hvor dum kan man være at komme i uniform på Riffel-syndikatet og så stjele fire magasiner. Men ved nærmere eftertanke kom han måske for at finde ud af, hvor stor skaden ved sabotagen den 20/12-1943 var?

Som fortalt startede min far den 7/12-1943 - som reservepolitibetjent (Stam nr. 12.705) ved Nordre Birk - kystbevogtningen i Tårnbæk.

Den 12/2-1944 bliver han forelagt sin afskedigelse pr. 1/3-1944 samt ordre til at aflevere sin tjenestepistol. Dagen efter tager han med en overbetjent Eisfeldt ind til poltighården for at høre grunden til afskedigelsen.

Her taler overbetjenten med PK. Hector Larsen under fire øjne, hvor det kommer frem, at der i januar var kommet en anonym skrivelse, hvor min far var blevet sat i forbindelse med en illegal organisation, og senere i begyndelsen af februar endnu et

brev om, at han var sabotør og en person, som ikke kunne tolereres indenfor politiet.

(Den anonyme, er dog ikke så anonym, det var nemlig en direktør fra Dansk Industri-Syndikat (navnet er kendt af redaktionen) – ikke pr. brev, idet han mødte personligt på politigården den 17/1-1944).

Overbetjent Eisfeldt meddelte fra PK. Hector Andersen, at det nok var bedst at forsvinde ud af landet (Sverige), da han nok snart kunne vente besøg af Gestapo. Endvidere fik han at vide, at han kunne vende tilbage til politiet, når tyskerne var ude af landet.

Under min efterforskning har jeg fået bekræftet, at i sager som denne gik akterne direkte videre til Gestapo.

I samråd med sine kammerater (Korps Ågesen - BOPA) blev det besluttet, at han skulle til Sverige den 25/2-1944 kl. 14.00 – dette skete desværre ikke. Han var på nattjeneste og kom hjem kl. 24.00 på sin bopæl, pensionat Solvang, Enighedsvvej 26, Charlottenlund, hvor han den 25/2-1944 blev anholdt af Gestapo kl. 10.30.

Herfra bliver han kørt til Dagmarhus, og afhørt af Rudolf Wiese, Kriminalbeamter, f. 25/6 1907 Gross Flottbeck, Hamburg, anholdt 9/3-1946, dømt 9/3-1946. Dømt KB 15/3-1949 - 12 års fængsel minus 1156 dg. + uddømt efter § 5 Kgl. benådning 13/10-1950 - løsladt 27/11-1950 - udsendt til Vesttyskland 28/11-1950 (dømt for 22 tilfælde af tortur under afhøring).

Derefter blev min far overført til Vestre Fængsel – tysk afd. (sikkert med flere forhør på Dagmarhus).

Da politiet kommer for at afhente min fars uniformsgenstande den 2/3-1944, får de at vide, at de allerede er afhentet den 27/2-1944 af en unavn-given person, der uden uniform legitimerer sig med politiskilt. (Dette siger mig selvfølgelig også, at min far har været i en modstandsgruppe, der helt klart kunne bruge en politiuniform).

I den forbindelse kommer der en Steen Albrechtsen ind i billedet. Jeg har et fotografi af min far og Steen Albrechtsen fra 1942 - hvor de begge er korporaler i Livgarden. Da der er en mistænkt, Steen Albrechtsen, reservepolitibetjent, nr. 10.034 - for at have afhentet min fars uniform, er det nærliggende at tro, at det er den samme person.

Efter konfrontationen med pensionsværtinden, kunne hun sige, at det

Danske fanger (polibetjente) i Mühlberglejren 1944

ikke var Albrechtsen, der havde afhentet min fars uniform. Dette kan jeg dog ikke komme videre med, da Steen Albrechtsen døde i 1979.

Det har for øvrigt været tæt på, for den 26/2-1944 kom min far ledsaget af to dansktalende Gestapo-folk tilbage til bopælen, hvor han skulle skifte fra uniform til civilt tøj.

Min far sidder i Vestre Fængsel, tysk afd., hvorfra han den 26/5-1944 bliver overført til Horserød. Jeg ved ikke, hvornår han bliver overført til Frøslevlejren, men han sidder der ca. 1 måned. Derefter bliver han, efter politiet er taget den 19/9-1944, sammen med de jyske politifolk den 25/9-1944 deporteret til Tyskland – Neuengamme/Buchenwalde/Mühlberg/Frøslev/Sverige den 23/4-1945 – og kommer til Danmark den 7/5-1945.

Efterskrift

Der er især en ting, jeg ikke kan få til at passe, men derfor kan det godt være rigtigt. Min fars »halvfætter« Svend Borg er 100% sikker på, at han så min far danse i restaurant Heidelberg (København) sidst i april måned 1945. Når han er sikker på, at det var i april, var det fordi, da Svend gik hjem, blev der skudt to personer (clearingmord) i en sidegade til Strøget. Det kan jo godt være rigtigt, da jeg er vidende om, at flere hoppede på og af toget til Sverige.

Dette er, hvad jeg i øjeblikket har fundet frem til, og taget i betragtning af, at jeg stod på bar bund, synes jeg selv, at det er et imponerende resultat,

der er kommet ud af efterlysningen i bladet samt min egen efterforskning.

En stor tak til alle, der har hjulpet mig. Hvis der er andre, der kan hjælpe mig videre, vil jeg meget gerne høre yderligere.

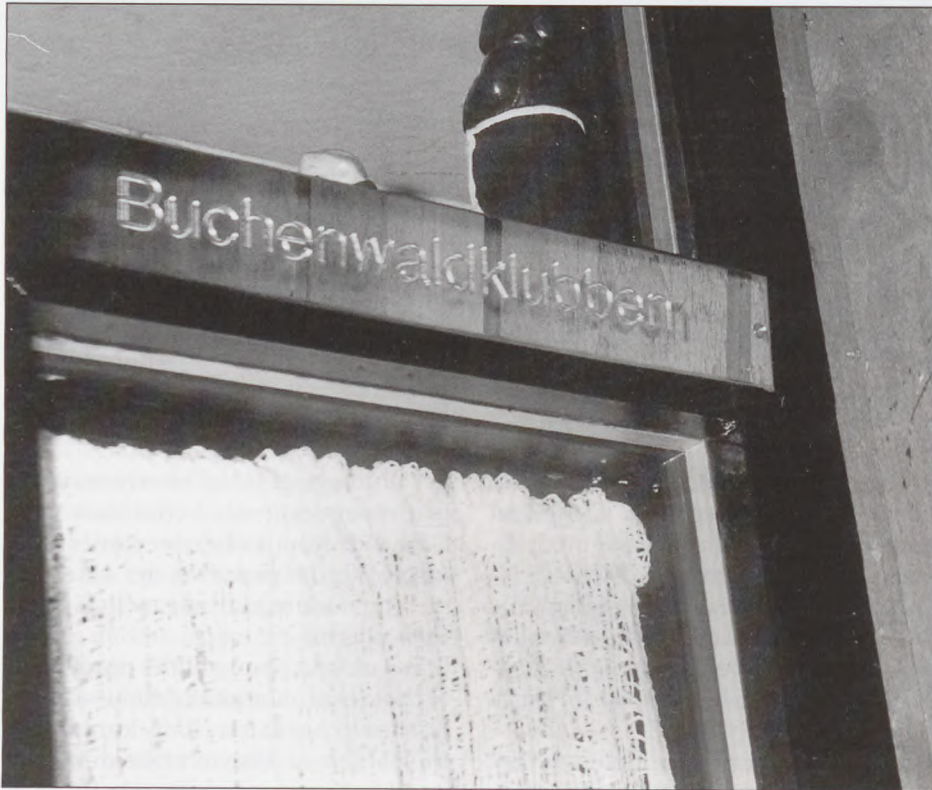
Det er især spørgsmålet om tilhørsforholdet til Korps Ågesen – og om han evt. også har haft kontakt til BOPA. Jeg er klar over, at det lyder meget misvisende, da min far var socialdemokrat, men efter hvad jeg har læst mig frem til, havde BOPA mange forbindelser inde på Riffel-Syndikatet, og sammenstykket med den biografi, jeg har kunnet finde frem til, kunne der være en sammenhæng der. At han i foromtalte spørgeskema oplyser Korps Ågesen, og ikke noget om BOPA – (hvis min tankegang er rigtig) er meget forståeligt, da han jo igen skulle søge ind i politiet. Det havde vist ikke været særlig godt, at der af papirer fremgik en forbindelse til det kommunistiske BOPA.

Personligt tror jeg desværre ikke, at jeg kan komme nærmere på fakta.

Med venlig hilsen
og tak for hjælpen
Gunnar Hansen
Øresundsvej 28, lej. 29
2300 - S
32 58 42 43

Gunnar Hansen takker hermed Modstandskampen for at lægge øre og papir til denne efterlysning. Modstandskampen har mange funktioner.

Igen en donation til Bernadottegården i Hadsund

Billedet viser skiltet over Bernadottegårdens indgangsparti.
Foto: Hans Andersen.

Ægteparret Gjerløv Andersen, hvis indgangsdør nu præges af skiltet »Buchenwaldklubben«. Billedet er fra den efterfølgende frokost.
Foto: Hans Andersen.

Torsdag den 9. december 1999 fandt der en lille højtidelighed sted i Bernadottegården i Hadsund. Et messingskilt med ordet: »Buchenwaldklubben« blev afsløret af klubbens næstformand, Johs. Damsgaard, i overværelse af en snes beboere og repræsentanter for Bernadottegårdens styrelse og Buchenwaldklubbens Aalborg-afdeling. Messingskiltet var anbragt ved indgangspartiet til en beskyttet bolig, der for tiden beboes af en af de gamle Buchenwaldfanger, Aage Gjerløv Andersen og hans kone.

Forinden havde Buchenwaldklubbens formand, Hans Andersen, afsløret en smuk, indrammet tekst, der var ophængt i Bernadottegårdens indgangsparti sammen med en række tidligere ophængte tilsvarende teksttavler fra andre fangeforeninger.

Ved afsløringen udtalte formanden blandt andet, at Bernadottegården i Hadsund og Bernadottegården i Roskilde havde fået en lidt forskellig udførelse og forskellig styreform, men at det i begge tilfælde havde været fangeorganisationernes mål, at disse plejehjem på alle måder skulle være det bedste, man formåede på det tidspunkt, så vore kammerater fra krigens tid kunne komme til at leve og bo under gode, trygge og smukke forhold, når tiden var inde for den enkelte.

Der er nu gået mange år, fortsatte formanden, men vi kan med tilfredshed konstatere, at det mål, vi satte os dengang, er nået. Det kan vi takke en usædvanlig positiv indsats for fra såvel de kommunale myndigheder som de ansatte på Bernadottegården.

Med disse overrakte han forstanderen en check på 10.000 kr. og udtrykte ønsket om, at pengene måtte blive anvendt til lidt ekstra godt for beboerne.

Møde i Eksekutivrådet i AIN

Amicale Internationale de Neuengamme (AIN) afholdt Eksekutivrådsmøde i KZ Gedenkstätte Neuengamme i dagene 12. - 15. november 1999, og der var positive nyheder.

AIN's mangeårige arbejde, indsats og pression synes nu endelig at bære frugt, idet det kunne konstateres, at fængselsbygningerne på det oprindelige KZ-fangeområde nu flyttes til Bergedorf, hvor byggeriet påbegyndes i 2000, således at hele Neuengammeområdet rømmes og fra 1. januar 2003 overdrages til Hamburgs Kulturadministration!

Desuden er der sket det meget væsentlige, at den nye kulturminister i Bundesregeringen i Berlin har foranlediget, at KZ-Gedenkstätte Neuengamme optages i den tyske regerings mindstedprogram, og der dermed også kan gives økonomisk støtte til den endelige opbygning af ikke kun et værdigt mindsted, men også til et vigtigt europæisk dokumentations- og forskningscenter!

Ved et pressemøde med Kulturministeren og Hamburgs Overborgmester har sidstnævnte udtalt, at med flytningen af fængslet, der koster Hamburg over 100 millioner DM, imødekommer man et længe næret ønske fra de overlevende håftlinge.

Samtidig anser man KZ-Neuengamme, der var den største lejr i

Nordtyskland, som speciel derved, at den havde fanger fra 26 nationer (kun 10% var tyske). Det betyder, at lejren var karakteriseret ved, at fangerne i alt væsentlig var repræsentanter for modstandskampen mod Nazi-Tyskland i udlandet, hvilket efter Overborgmesterens mening er et historisk grundlag, der prædestinerer, at området ud over at være et mindsted, et historisk sted og et videnskabeligt dokumentationscenter også skal være et pædagogisk uddannelsessted for unge mennesker i kampen mod nazisme og mod gentagelse af det skete.

Der foreligger nu, i tiden indtil området frigives, en større planlægningsopgave og detailprojektering. Området er på 50 ha og vil omfatte 15 bygninger med i alt 41.000 m² etageareal! Ud over de to eksisterende stenblokke er det planen at markere alle lejrens træbygninger med »podier« af sten fra Klinkerwerk. Appelplassen bliver retableret ligesom indgangs- og portområdet. Der er for de kommende år budgetteret med udgifter på 12 millioner DM.

Et andet punkt på dagsordenen var fastlæggelse af arrangementerne i forbindelse med 55 års dagen for befrielsen, hvor der den 3/5-2000 er mindehøjtideligheder i Lübeck havn, Lübeckbugten og Neustadt, medens

der den 4/5 er en højtidelighed i Klinkerwerk og ved hovedmonumentet i Neuengamme.

Der opbygges samtidig en udstilling »Ein KZ wird geräumt – Häftlinge zwischen Vernichtung und Befreiung« om forskellige fangers skæbne i forbindelse med rømningen af hovedlejren og udekommadoerne i 1945. Et af de 18 temaer, der bliver belyst, er også redningen af skandinaviske fanger. Der har i forbindelse med sidstnævnte været en mindre delegation i Danmark for at optage flere videointerviews. Udstillingen åbnes den 3/5-2000 i Museum für Hamburgische Geschichte, og den vil senere blive en vandrestilling.

Som sidste punkt drøftedes igen AIN's fremtid og videreførelse. Betydningen af, at de nationale foreninger kunne rekruttere yngre og unge medlemmer, blev understreget kraftigt, og det blev vedtaget, at man ved næste AIN-kongres inviterer to unge gæstedelegater fra hver af de nationale fangeforeninger.

Ernst Nielsen
Vicepræsident AIN

Buchenwald-klubben

Buchenwaldklubben: Nu er det ved at haste for tilmelding til klubbens to busture til henholdsvis Buchenwald/Erfurt og Berlin. Rejserne er udførligt beskrevet i bladets novembernummer.

Kender du til afdøde kammeraters efterkommere, som kunne være interesserede i at deltage i den enestående oplevelse, som efterkommeraturen er, så oplys dem om muligheden for at komme med, de kender formodentlig ikke i forvejen til denne mulighed.

Tilmelding til denne tur sker til Ernst Steen, Vestergade 6, 4.th., 1363 Kbh. K., telf. 33 12 85 95.

Tilmelding til Berlinturen sker til Mogens B. Madsen, Ved Bellahøj 13 A, 9. th., 2700 Brh., telf. 38 28 45 98.

Alle telefonisk tilmeldte vil snarest få tilsendt blanket og giroindbetalingskort til udfyldelse og indbetaling. Tilbagesendelse af blanket og indbetaling af rejseprisen skal ske senest den 1. marts 2000.

Med kammeratlig hilsen
bestyrelsen

Københavns Rådhus den 9. april 2000

På 60 året for Danmarks besættelse er der den 9. april kl. 11.55 en højtidelighed på Københavns Rådhus:

Rådhuset er efter højtideligheden vært ved et traktement.

Tilmelding nødvendig på telefon 49 13 16 80 senest den 15. marts.

HJV/HH

Til minde om helvede

Ung fynbo har fået en film om sin morfars ophold i kz-lejr med på festivalen

Hele livet har hun levet med hans rædselshistorier.

Og hun var bare otte år, da hun første gang var med sin morfar til kransenedlæggelse i kz-lejren Sachsenhausen, hvor han forsøgte at leve fra 1943-45.

Måske er det derfor hun øver sig så meget i at være et tolerant menneske. Måske er det derfor hun studerede historie og nu journalistik.

– Det er det jo nok, siger den 25-årige fynbo.

I hvert fald er det derfor, at Bettina Damsgaard Berg lavede en dokumentarfilm, som nu er blevet optaget i konkurrencen på Odense Film Festival.

– Der fandtes intet undervisningsmateriale om danske fangers forhold i kz-lejrene, og det ville jeg gerne lave om på. Jeg vil gerne have morfars historie videre end vores familie, begynder Bettina Damsgaard Berg og siger så:

– Vil du ikke nok kalde os Damsgaard. I programmet til filmfestivalen står der Damgaard. Og det er faktisk lige præcis den fejltagelse, som sendte morfar i koncentrationslejr. Tror vi nok, siger hun.

I helvede ved en fejl

Peder Damsgaard Jensen blev kaldt Damgaard i Odense, hvor han boede, og derfor svarede han søvndrukkent »ja« den aften i 1943, da Gestapo bankede på og råbende spurgte, om han hed Peder Damgaard. Og så tog de ham med.

I tre-fire-fem dage forhørte de ham uden at finde noget på ham. Han var ikke kommunist, han var ikke jøde, han var ikke modstandsmand.

– De må simpelt hen have forvekslet ham med en anden, siger Bettina Damsgaard Berg.

Men de sendte ham afsted alligevel. Til skræk og advarsel sagde de. Og han blev en af de danskere, som »sad« i Sachsenhausen længst.

Derhjemme sad Anna, som han havde giftet sig med et års tid forin-

den, tilbage med en et-årig datter og en måned gammel søn.

Glæde og gråd

– Morfar har bearbejdet det ved at tale meget om det, og hans historier er derfor en del af mig. Men til filmen var jeg nødt til at se det med andres øjne og vælge det interessante for andre ud. Jeg ville desuden have programmet til at vare under en halv time og har derfor måtte sortere meget. Og det har været svært. Det er jo hans historie, jeg har skåret i, det havde jeg det dårligt med. Jeg var meget spændt på at vise ham filmen, fortæller datter-datteren.

Men Peder Damsgaard Jensen er glad for den.

– Han græd første gang. Han har jo haft alle de billeder inde i hovedet i så mange år og så pludselig at se dem..., fortæller Bettina, som har været i tyske og danske arkiver efter filmstumper.

– Og så kunne han i starten ikke lide at være så meget på. »Jeg var jo kun en ud af mange«, siger han. Men han er meget glad for vidnesbyrdet, for at andre hører det, fortæller hun.

– Det er ikke sådan, at han ikke tilgiver tyskerne i dag. Det er jo ikke deres skyld. Man skal bare ikke glemme det, mener han. Er der noget, jeg har lært af at læse historie, så er det at vi ikke nødvendigvis lærer af historien. Men det er vigtigt at blive ved at prøve at formidle den, for måske er der blot nogle, der forstår, siger hun.

– Man skal ikke tie rædsler ihjel. Heller ikke nynazisterne herhjemme. Lad dem stå frem og sige, hvad de vil. Vis rædslerne. Skab en historisk bevidsthed. Tag ansvar for demokratiet. Man skal ikke tage friheden for givet, for pludselig er den væk, og så er det for sent, siger den kommende journalist, der er født og opvokset i Kerteminde.

Beæret

Hun ringer fra en telefon på Danmarks Radio, hvor hun har fået lov at

følge en journalist på arbejdet. For selvfølgelig skal hun lave tv engang. Dokumentarprogrammer, helst. Men hun havde aldrig drømt om at få en film på festival.

– Den er lavet med støtte fra undervisningsministeriet og Videoværkstedet i Haderslev, og det var videoværkstedet, der sendte den ind, uden jeg vidste det. Så nu må vi se, hvordan den bliver bedømt.

JYDSKE VESTKYSTEN

Frøslevlejren giver stadig anledning til læserbreve. Den er ikke – og bliver ikke glemt. Tak for det!
6/10-1999

Frøslev skal være et værdigt minde

Ingrid Haase, Skovglimt 25, Kruså, skriver:

Kruså: Jeg har med interesse læst artiklen i Jydske-Vestkysten, søndag den 03.10.99, om Frøslevlejren af Jørgen Mågård. Jørgen Mågård siger blandt andet, at Frøslevlejren virker for velplejet. Heri vil jeg give ham delvist ret, men jeg kan ikke se noget ondt i pæne græsplæner og asfalterede veje. For at give de besøgende et indtryk af lejrens historie var det måske en idé, at der ved indgangen og på barakkerne blev sat en planche op, der viser, hvordan lejren har set ud i sin oprindelige stand. Den biltrafik, som dagligt finder sted i lejren er helt uacceptabel. Bilerne både i armer

og kører alt for stærkt. At have kontorer liggende lige overfor mindesmærker hører ingen steder hjemme. Man kunne nok aldrig finde på at have disse forhold på en kirkegård. Jeg vil give Jørgen Mågård ret heri, at det burde være statens opgave at give den nødvendige økonomiske støtte.

Det er korrekt, at der er for mange parkeringspladser i lejren, men for at afskaffe disse, må man sørge for, at der kommer ordentlige parkeringspladser udenfor lejren. Det er dog ikke kun bilerne, der giver et forkert billede af Frøslevlejren. Jeg har ved flere besøg oplevet, at børn benytter græsplænen, hvor der tidligere har ligget barakker, som fodboldbane. Men chokeret blev jeg, da vi besøgte

lejren med nogle gæster i begyndelsen af 1999. Der blev slået katten af tønden til fastelavn lige indenfor lejren ved indgangen gennem den store port. Samtidig spørger jeg mig selv, om hovedvejen i lejren er en offentlig gennemkørselsvej for cyklister, som godt kan være generende for de gående. Der er mange ældre, som besøger lejren, og det ville være rart, om der var bænke forskellige steder i lejren. Med hensyn til en mindepark er ideen sikkert god nok, for som Jørgen Mågård skriver, er Frøslevlejren hele Danmarks Museum og ikke kun Sønderjyllands. For mig at se er det vigtigt at bevare Frøslevlejren som et værdigt museum, og at der ikke som nu er kontorer i barakkerne.

12/10-1999

Skødesløs omgang med historiske steder

Af grænselandsredaktør
Poul-Erik Thomsen

Det kan undre. Mange politikere og organisationsfolk er udmærket klar over, at Søgårdlejren er i fare for at blive lukket. Alligevel er det som om den alvorlige situation for den historiske lejr ikke er gået op for de kræfter her i grænselandet, der burde have mere end et ligegyldigt skuldertræk til overs for Søgårdlejren.

Vel ikke et udtryk for overgivelse. Det vil i så fald være skammeligt. Værre endnu. Det kan også være et udslag af, at politikerne – såvel de lokale som dem på Christiansborg – i den grad er blevet en del af en ensidig økonomisk tankegang, at der ikke længere er plads til en ellers helt nødvendig historisk baggrund og et hensyn til denne historie.

I værste fald vil der ske det, at Søgårdlejren får lov til at glide ubemærket ind i en intethed i det danske

forsvar. Bliv så ikke overrasket over, at det er Tvind, der i stedet rykker ind. Så skal barrikaderne nok blive besat. Men for sent.

Lige uden for lejren står mindesmærket, der dokumenterer Søgårdlejrens særlige placering i historien. Den 9. april 1940. Det er fortid, der også forpligter i dag.

En anden lejr i grænselandet står også som en milepæl i historien. Det er Frøslevlejren, og mens det er den farlige stilhed, der hviler over Søgård, så rumler det i Frøslev.

Striden gælder den nuværende indretning af Frøslevlejren. Gamle modstandsfolk, ikke mindst i København, og også lokale lejr-interesserede mener, at lejren i dag ikke længere lever op til at være det mindesmærke for krigens ofre, som den burde være.

Der er ingen tvivl om, at det er lokale kræfter, der har reddet lejren fra det totale forfald. Men det er også nød-

vendigt at erindre sig, at Frøslevlejren ikke er sønderjysk ejendom, men hele landets fortid.

Der er ingen tvivl om, at asfalterede parkeringspladser og andre aktiviteter er kommet for tæt på mindesmærket. Men det er netop sket, fordi skødesløsheden også ramte Frøslevlejren. Specielt da blandt Christiansborgpolitikere, hvis interesse for lejren i adskillige år har været lig nul.

Det gælder nu om at finde en fornuftig løsning for lejren, der også tager hensyn til historien. Det er dog vigtigt, at der fortsat er plads til den gode efterskole i lejren, for netop kombinationen af et fortidsminde og unge, der kan lære historien på stedet og fortælle den videre, er så flot og rigtig.

Frøslevlejren skal ikke være en stille mindepark for de få. Men et levende sted med respekt for lejrens dramatiske fortid. Også større respekt end det i dag kommer til udtryk.

En svigersøns tak til svigerfaderen

Tilgiv, at jeg ikke kan være hos dig i dag – men du ved, jeg er forhindret. Jeg er oprigtig ked af, at det er sådan – ikke mindst fordi der var noget, jeg så gerne ville have sagt dig, netop i dag.

Men jeg vil alligevel bede dig modtage mine ord. Jeg ville have talt til dig om den uendelige gæld, vil alle står i til det, du ofrede og gav – med dit liv som indsats – for at vi i dag kan leve som frie mennesker i et frit land.

Det forekommer at være så uendelig længe siden. Mange har end ikke den ringeste fornemmelse af, hvad det var for et valg, du dengang traf – hvad det var for et offer, du dengang bragte – hvad det var for en sandhed, du dengang viste os – hvad det var for en skærsild, du dengang vovede dig ind i.

Din med-frihedskæmper fra dengang, digteren Morten Nielsen, gav os følgende udsagn om den byrde, bl.a. du kom til at bære:

*Det mørkner i vort år.
En høstlig himmel stråler tændt,
men nogen faldt omkuld nu
imod en grå cement.*

*De skød en flok af os.
De greb om livets yngste år,
og det er deres smerte,
som følger os, hvorhen vi går.*

*Vi hader disse år.
Vi hader disse hadets år.
Pistolskud i en opgang
og død i mørke sår.*

*Men vi har lært at kæmpe,
for vi har lært at dø og slå,
og dem, vi nu har mistet,
skal vinde sejren gennem os.*

Din samvittighed, din moral og dit syn på ret og uret fik dig til at gøre dét, som vi i historiens spejl i dag alle sammen kan se var det eneste rigtige. Men sådan var det ikke dengang – dengang,

det virkelig skete. For på det tidspunkt var dette land i en situation, hvor kun de færreste vidste, hvilken side, de skulle vælge. Men du vidste det – al din ungdom til trods. Du fulgte din indre stemme og kæmpede for alt, hvad du havde kært – og du var rede til at dø, om så det gjaldt. Du satte dit liv op som skjold for vores allesammens frihed og lykke. Og selvom du ikke mistede dit liv, så ved jeg, at du på mange måder kom til at betale med resten af dit liv.

Kære, kære svigerfar

For al den skam fra disse skammens år, for al den smerte fra disse smertens år, for al det had fra disse hadets år, og ikke mindst; for al den angst fra disse angstens år, som du har levet med gennem dine dage og nætter lige siden – for dette forpinte kaos, som min frihed har kostet dig skal du i dag modtage al min respekt, hyldest og grænseløse taknemmelighed.

H.J.

Brændglasset

Af Otto Rosenberg
fortalt til Ulrich Enzensberger
159 sider illustreret
Forlag CDR. Pris kr. 198,00

Da sigøjnerne ikke har en skriftlig tradition, er bogen fortalt af Otto Rosenberg til Ulrich Enzensberger, også for at læseren skal forstå beretningen som en fortalt historie.

På dette tidspunkt er fortællingen indfriet, måske mere end nødvendigt var.

Hvis man vil forstå de store tragedier, som den tyske nazisme påførte folk af forskellig udseende, kultur og fødested, må vi have alle med. Jøder, slaver og dermed også sigøjnere. Unnlade kan vi heller ikke forskellige trosretninger, eller sindslidende, eller dem nazisterne blot syntes var anderledes. Alle disse blev ikke blot forfulgt, nej de blev tortureret, sultet og brugt som tvangsarbejdere eller/og medicinske eksperimenter. Bl.a. omtales Josef Mengele i denne bog. For mange af disse blev det også døden.

Selv om nazisternes grundtræk var udryddelse af jøderne, viser denne bog, at dette grundtræk egentlig også angik sigøjnerne, og ligesom det ikke kun gjaldt tyske jøder, gjaldt det også her sigøjnere, som tyskerne kunne få fat i. Tyskere eller ej.

KZ lejre, sangklubber, militærmusik, kontrol af det enkelte menneske udspunget af had til det individuelle. Til demokrati overhovedet.

Selv om Otto Rosenberg kun var dreng (f. i 1927) under nazismen, har han helt klart sans for nazismens væsen, men han er heller ikke i tvivl om, at mennesker, der har været i KZ lejre, er blevet hårdere af sind. Han siger: »Den, der som jeg har været to år i Auschwitz, får en vis afstumpethed«. Alligevel er der en vis modsigelse, når han senere siger: »Det er min oplevelse, i al min tid i koncentrationslejren, at russerne var de mennesker, der havde det stærkeste sammenhold«. Det fandtes ikke på samme måde blandt de forskellige sigøjnergrupper, blandt jøder og heller ikke blandt franskmændene: »Men blandt russerne så jeg altid det mest fantastiske sammenhold«.

Otto Rosenberg husker også – omend ikke med venlighed – forskellige raceforskere. Her nævnt: Dr. Ritter og Eva Justin. I marts 1942 havde dr. Ritter og hans medarbejdere kortlagt 21.498 »sigøjnere og halvsigøjnere«. Deres racestambøger og karakterbøger dannede grundlag for den totale udryddelse af disse mennesker.

Med skal det – for relativitetens skyld – at dr. Ritter i 1944 blev udnævnt til direktør for Rigssundhedsstyrelsen, samt i 1947 udnævnt til direktør for klinikken for sinds- og nervesyge og for ungdomspsykiatrien. Eva Justin, der slap gennem afnazificeringen som »ikke skyldig«, blev af dr. Ritter i 1948 ansat som kriminalpsykolog. Sagde De »afnazificering«?

Et indblik i sigøjnerens familieliv får vi også, og som bogen er fortalt, kan man forstå, at her er både stor forskel på vort familieliv og sigøjnerens, men da også sammenfald.

Vigtigt for forståelsen af nazismens uvæsen er ikke blot Otto Rosenbergs fortalte historie, men også Ulrich Enzensbergers noter bag i bogen, side 142-159. Disse noter skal studeres nøje.

Bogen er et dokument om sigøjnerens liv – som undermennesker – under nazismen, og som sådan må den anbefales.

Dog! Der er alt for mange gentagelser, ligesom årstiderne flyder ud og ind i hinanden. Det kunne vi godt have været foruden.

Kaj Christensen

Et originalmanuskript af tidligere Versen og Neuengamme KZ fange Jens Martin Christensen, bedre kendt under navnet »Svigerfar« er blevet fundet på Frihedsmuseet i København. Manuskriptet vil blive redigeret og udgivet i bogform, formentlig i dette forår. Bogen vil blive anmeldt ved fremkomst her i bladet.

Kaj Christensen

Klip fra aviser og blade

Weekendavisen, december 1999

Demaskering. Vi skal ikke have ondt af nazisterne. Tværtimod.

De mener hvert eneste ord.

Demokrati slå til – igen

ADAM HOLM
skriver

HAR det svenske demokrati trukket masken af sig selv eller kun af de hidtil ansigtsløse nazister? Efter at Sveriges fire største aviser sidste uge gik sammen om at offentliggøre navne og fotografier på 62 fremtrædende nazister, er en enkelt af de »demaskerede« blevet fyret fra sit job og ekskluderet af sin fagforening. Det har ført til kritik og politianmeldelser fra bekymrede borgere, der dels frygter for demokratiets videre vilkår, dels betragter nazisterne som ressourcetsvage personer, der har brug for hjælp til at blive sluset ind i det etablerede samfundsliv. Disse argumenter fremføres også hyppigt i den danske debat om nazisme.

Refrænet om nazister som deklarerede ofre for et koldt og kynisk stræbersamfund, lyder efterhånden en anelse slidt. Nyere forskning i højreradikalisme peger på, at rekrutteringen udgår fra et bredt udsnit af befolkningen. En tolkning, der alene ser nazisme som marginaliserede og utilpassede unge mænds trang til at provokere, bagatelliserer

groft de ideologiske aspekter. Dermed reduceres nazismen til et psykosocialt problem. Formanden for den svenske afdeling af Amnesty International, Jesús Alcalá, advarede i et interview for nylig mod at drage en sådan slutning: »Hvis vi ikke tager nazisterne alvorligt, tager vi heller ikke nazismen alvorligt.« Med andre ord: nazisterne mener, hvad de siger, fordi de har en høj ideologisk bevidsthed. Deres skudattenter og mange overfald er ikke et »råb om hjælp«, sådan som det ofte er blevet opfattet af de offentlige myndigheder, men derimod et manifest udtryk for en racistisk og statsfjendtligt subkultur.

Dramatisk som det lyder må man konstatere, at højreterrorisme nu er en realitet på den anden side af Sundet. Det er naturligvis på den baggrund de svenske avisers »outing« skal ses. Der er ikke tale om suspension af individers frihedsrettigheder, men om partsindlæg i et opgør, der alt for længe har været overladt til venstreorienterede græsrødsorganisationer og aktivistgrupper. Dermed har konfrontationen i offentlighedens øjne hovedsageligt været en slags ajourført genopførelse af mellemkrigstidens sammenstød mellem uniformerede ungdomsbevægelser. I 1930'erne lykkedes det i de skandinaviske lande at inddæmme de antidemokratiske tendenser, der aldrig kom til at udgøre en alvorlig fare mod staten. Nazisterne agiterede og paraderede hyppigt, men holdt sig i øvrigt til de parlamentariske spilleregler, de ønskede at afskaffe. Dengang viste den demokratiske modkultur sig tilstrækkeligt solid, bl.a. fordi mange forskellige grupper i samfundet turde at tale de fåtallige nazister imod. Heller ikke i dag udgør nazisterne nogen trussel i kraft af deres antal. Men når strækmarchen er blevet afløst af sprængstoffer, efterlader det større rystelser i den demokratiske jordbund. Der behøves ikke mange hænder til at placere en bombe. Og effekten er anseligt større. Angst æder sjæle op og skaber grobund for eftergivenhed.

Over for det velorganiserede netværk af svenske nazister, der dyrker idealer, som direkte strider imod forestillingen om retsstat, folkelig medbestemmelse og fri meningsudveksling, er det derfor afgørende at markere, hvilket sæt af værdier samfundet vil og bør acceptere. Så længe nazisterne tyr til voldskriminalitet og opfordrer til statens omstyrtelse, må de nødvendigvis betragtes som fjender af demokratiet. Afskedigelse fra arbejde af en nazistisk aktivist og fratagelse af hans fagforeningsmedlemskab, kan for en umiddelbar betragtning tage sig hårdt ud. Ivrigt efter at udvise loya-

litet mod principperne om kulturel og politisk pluralisme tillader vi sædvanligvis ingen gradbøjninger, heller ikke i forhold til sekteriske grupper som nazisterne. Sporene fra Gleichschaltung og Berufsverbot skræmmer naturligvis og bør aldrig blive en demokratisk løsning på et antidemokratisk problem. Med til en presset situation, som den nuværende i Sverige, hører dog midlertidige undtagelser og en holdningsmæssig ambivalens. Det føles ikke godt som demokrat at argumentere for en grundlæggende udemokratisk beslutning, men de dyrebare principers substans er ikke evigskabte. I Sverige, hvor nazismen indtil videre har en anderledes farlig karakter end herhjemme, har toneangivende dele af samfundslivet endelig indset nødvendigheden af at kaste maskerne. Såvel egne som modstandernes.

I en tid, hvor offentlighedens dyrkelse af historie tilsyneladende har nået nye højder, ikke mindst interessen for Anden Verdenskrig, og hvor forargelsen på vegne af fortidens aktører også fylder godt i billedet (f. eks. i forhold til tysklandsarbejderne, de frivillige på Østfronten og danske lægers nedprioritering af behandlingen af tyske flygtningebørn), er erindringen om demokratiets historiske betingethed et afgørende korrektiv til passivitetens ubekymrede maskerade.

Nazistiske slagord er ikke partsindlæg i demokratiet. De er demokratiets modsætning.

Klip fra aviser og blade

Opinion, januar 2000

Hvide busser. Bernadottes aftale med Himmler var kun en bekræftelse af danske diplomaters arrangement med Kaltenbrunner, fastslår et brev skrevet kort efter krigen.

Danskerne aftale

Af GERDA THUNE ANDERSEN OG NILS KJØLSEN
Haagen Müllersvej 6,
3220 Tisvildeleje.

UNDER henvisning til Poul Pilgaard Johnsens interessante artikel i sidste nummer af Weekendavisen: »Villaen ved Wannsee« om mødet den 8. marts 1945 mellem Gestapo-chef Kaltenbrunner og repræsentanter fra den danske udenrigstjeneste anført af gesandt O.C. Mohr kan vi oplyse følgende, som synes at bekræfte rigtigheden af Weekendavisens oplysninger.

Vores nu for længst afdøde fader og svigerfader, overlæge Troels Thune Andersen, deltog som meget aktivt medlem af Det Danske Hjælpekorps i Tyskland i februar-april 1945, hvilket han har beskrevet i erindringsbogen »Da Pigtraaden Brast«, Westermanns forlag, København 1945.

I et brev dateret 31. januar 1946 takker gesandt O.C. Mohr for bogen og skriver blandt andet:

»En enkelt Misforstaaelse er jeg iøvrigt i Stand til at korrigere. Paa Side 121 lader De mig sige, at det nu var lykkedes Greve Bernadotte at faa

udvirket, at alle Politifolkene skulde videresendes til Frøslevlejren.

Forholdet var nemlig det, at Hvass og jeg allerede ved et Møde med Kaltenbrunner den 8de Marts fik udvirket, at 1000 Politifolk straks efter Ankomsten til Neuengamme kunde videreføres til Frøslev og de reste-

rende den 8de April. Med dette Resultat gjorde vi Greve Bernadotte bekendt den næste Dag og den 19de Marts fik jeg Tilsagnet bekræftet af det tyske udenrigsministerium.

For ikke at fremkalde Skuffelse, hvis der skulde komme noget i Vejen, vi var jo vant til lidt af hvert,

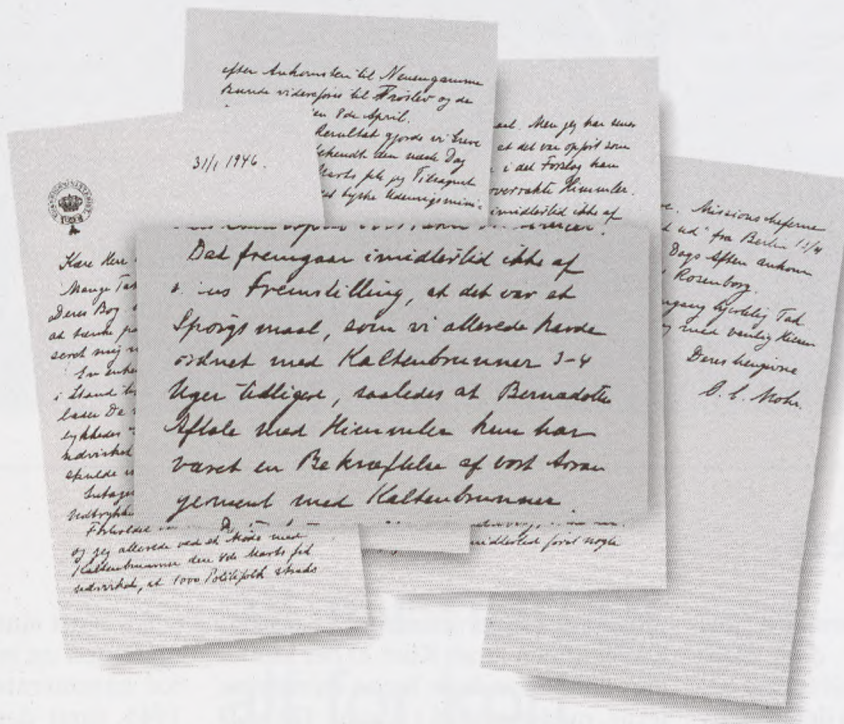
var jeg noget tilbageholdende med at bekendtgøre den glædelige Meddelelse, men da De (var det ikke 27de Marts?) meddelte, at »Betjentene« næppe vilde være begejstrede for at vende tilbage til Neuengamme bemyndigede jeg Dem til at lade det gaa videre.

Fra Greve Bernadotte har vi aldrig faaet nogen Meddelelse om, at han skulde have interesseret sig specielt for dette Spørgsmaal. Men jeg har senere i hans Bog læst, at det var opført som en af Punkterne i det Forslag han den 2den April overrakte Himmler.

Det fremgaar imidlertid ikke af hans Fremstilling, at det var et Spørgsmaal, som vi allerede havde ordnet med Kaltenbrunner 3-4 Uger tidligere, saaledes at Bernadottes Aftale med Himmler kun har været en Bekræftelse af vort Arrangement med Kaltenbrunner.

Dette kun af Hensyn til den historiske Sandhed.»

I en tid hvor Danmarks rolle under Anden Verdenskrig fortsat kulegraves, er der utvivlsomt behov for et nøjere, historisk korrekt studie af redningsaktionen i krigens sidste måneder.

Verner Nielsen

Den 5/12-1999 har vi mistet vor formand for krigssejlerne Verner Nielsen efter alvorlig sygdom.

Han var født i Herning i 1920 og blev 79 år.

Som ung tog han ud at sejle og måtte igennem fem forbandede år under anden verdenskrig, hvor han sejlede i forskellige skibe for de allierede. Han var heldig at komme hjem efter krigen. Han blev dekoreret fra den engelske regering, med fire krigsmedaljer som tak for sin store indsats under verdenskrigen. Kom til Korsør i 1948, hvor han startede i Storebæltsfærgerne. Han var meget pligtopfyldende på sit arbejde og en god kammerat for sine kollegaer, og hans virke på færgerne var altid i top.

Krigssejlerforeningen blev startet 1985, og fra første dag var Verner meget aktiv og havde stor interesse for foreningen og deltog i alle møderne. Verner blev valgt som formand 1/2-94 og har gjort meget for, at foreningen blev så

Formand Verner Nielsen som vi husker ham.

landsdækkende, som den nu er. Som formand var han altid først med at arrangere forskellige rejser,

både indenlands og udenlands, og som formand var han en meget fin kammerat og meget pertentlig med sit rolige væsen. Men man må ikke glemme, at han havde en meget fin støtte i sin veninde Grethe Poulsen gennem mange år. Hun var en meget dygtig kasserer for foreningen, og til stor hjælp for Verner.

Når Bernadottégården kaldte til møde, kom Grethe og Verner hver gang, og det sidste år har Verner passet biblioteket på Bernadottégården. Vi, der har kendt ham, vil altid mindes ham med glæde og tak for den indsats, han ydede i krigssejlerforeningen. Vi er mange, der vil savne ham, og det bliver et stort tab, men Verners alvorlige sygdom gjorde, at det var godt, han fik fred.

Ære være hans minde.

*Fra krigssejlerforeningen
i Korsør*

Kurt Jacobsen

Ved Kurt Jakobsens, formand for omegnsafd., pludselige død den 23/11-1999, ønsker kammeraterne og jeg at give udtryk for vores deltagelse.

Kurt Jacobsen blev i 1943 medlem af en Holger Danske gruppe, hvor han deltog i mange farlige aktioner, og for ham som så mange andre kom det til at præge resten af hans liv. Det gensidige ansvar, kammeraterne under krigen havde for hinandens liv, følte Kurt ikke var forbi, da krigen sluttede. Han indså hurtigt, at mange ville få brug for hjælp til at leve et normalt og værdigt liv. Mange havde fået dårlige nerver, og da de mange KZ-fanger vendte hjem fra lejrene i Tyskland, blev der virkelig brug for al den støtte og omsorg, man kunne give. I Landsforeningen Sammenslut-

ningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen fandt Kurt, at her kunne han gøre en indsats for at kammeraterne, med hjemmel i Lov nr. 475 af 1. oktober 1945 om erstatning til Besættelsestidens Ofre, kunne få den hjælp, de havde behov for og ret til. Utallige er de ansøgninger, han i tidens løb har skrevet, i de senere år desværre flest angående enkepensioner, men det er jo den vej, det går.

For os, der også fik lov at kende Kurt som privatperson, var det en stor glæde at være vidne til det lykkelige familieliv, som han levede sammen med hustruen Lotte. Når de kunne samle børn, svigerbørn og børnebørn om sig, var lykken fuldendt. Det var klart, at det var her, han samlede kræfter til at klare sit frivillige arbejde.

For Kurt sluttede kampen for fred og frihed og retten til et værdigt liv for kammeraterne ikke den 5. maj 1945, først den 22/11-1999 var det slut. Vi er mange, der dig tak skyldig.

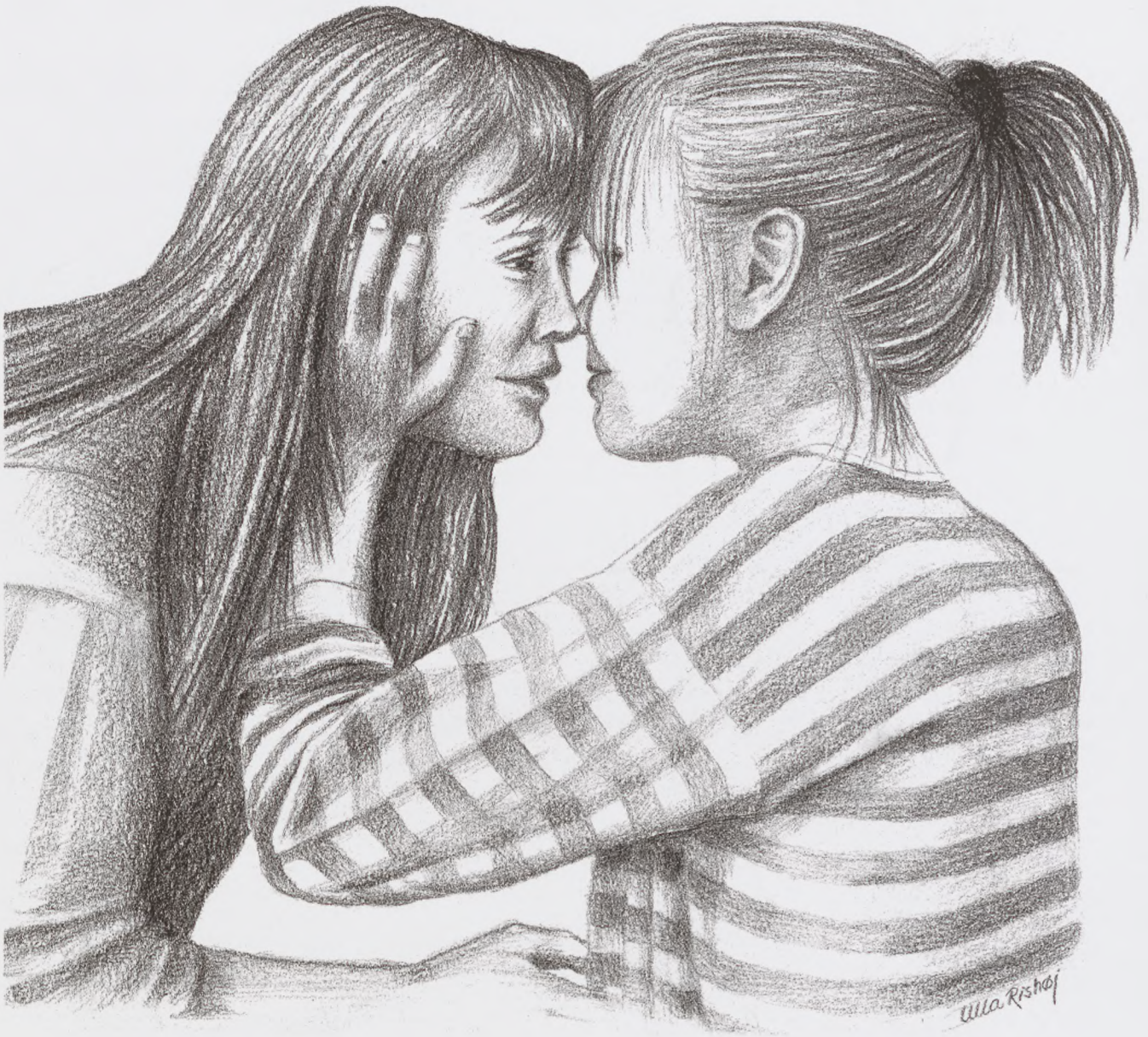
Ære være dit minde.

Neser

Tak

Pensioneret politiassistent Karl Nissen Larsen, station 1, er afgang ved døden den 2. oktober 1999. På min mor, Ingas og egne vegne, vil jeg sige tak til Buchenwald-klubben for de smukke blomster.

Tove Randrup

alt for hurtigt
alt for kort
men det lille nu
er endnu vort

Carl Scharnberg

Tegning: Ulla Rishøj

Udsendt af uofficielle synspunkter.
Eftertryk og ophængning ses gerne.

ADRESSELISTE

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Jens Jac. Jensen, Glentevej 27, 1. tv.
7000 Fredericia. tlf. 75 92 54 57
Kass.: Knud Poulsen, Julsøvej 380,
8240 Risskov, tlf. 86 17 20 48, Giro 543 27 23.

Omegnsafdelingen:

Konstitueret Fmd.: Eigil Skov Jørgensen,
Strandvej 35, Kulhus, 3630 Jægerspris, tlf. 47
53 02 48.

Kontoret: Kongevejen 252 3, lukket p.g.a. af
ombygning. Sociale sager v/Jens Aller Skel-
højvej 11, 1. th., 2800 Lyngby, tlf. 45 88 88 72
Tirsdag-torsdag kl. 10-12

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen,
Hjertingparken 169, Hjerting,
6710 Esbjerg V., tlf. 75 11 64 18.

Kontor: Gammel Fritidscenter, Gønnevangs-
vej (ved Østerbycentret), 6700 Esbjerg.
Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Glentevej 27, 1. tv., 7000 Fredericia,
tlf. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73,
åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.

Åbent torsdag kl. 14-16, tlf. 75 53 18 84

Odense afd.: Formand Henry Jensen,
Strynøgade 14, 5000 Odense C,
tlf. 65 90 32 02

Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen, Bru-
uns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Niel-
sen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde, tlf.
46 75 77 13.

Kass.: Willy Jensen, Lindevej 12,
3200 Helsingør, tlf. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl, Herskinds-
gade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92.

Kontor: Sofieendalsvej 80, 9200 Aalborg SV, tlf.
98 18 58 18.

Åbent torsdage 10-16. Åbent for kammerat-
ligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd.: Wilfred Thomsen,
V. Stuckenbergsvej 25, st, 8210 Aarhus V.,
tlf. 86 10 41 25.

Kass.: Erik Bjørn Nielsen, Brovænget 25,
8250 Egå, tlf. 86 22 29 48.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220,
8200 Århus N, tlf. 86 16 91 18 i åbningstiden:
Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd. Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartovvej
29 2' tv., 2900 Hellerup,
tlf. 39 62 83 55.

Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbh. V, tlf.: 35 37 11 21,

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19,
4894 Øster Ulslev, tlf. 53 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6,
1363 København K, tlf. 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng,
4500 Nykøbing S, tlf. 59 91 01 20.

Sokr.: Mogens Madsen, Ved Bellahøj 13 A
9. th., 2700 Brønshøj, tlf. 38 28 45 98

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rinddalen
33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.

Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370 Hals,
tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.

Kass. Ernst Nielsen, Ved Store Dyrehave 4
2. th., 3400 Hillerød. Giro 6 45 87 18,
tlf. 48 24 86 59.

FORENINGEN AF GESTAPO- FANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Værløse, tlf. 44 48 56 74.

Kass.: Sallé Fischermann, Toftekærsvvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjelør Boulevard
12,2 tv., 2450 Kbh. SV., tlf. 36 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47.

HORSERØD-STUTTHOF- FORENINGEN

Fmd.: Harry Em. Rasmussen, Ejgårdsvvej 14B,
st. tv. 2920 Charlottenlund, tlf. 39 64 11 84.

Kass.: Thomas W. Lewald,
Voldboligerne 6, st. tv., 1426 København K,
tlf. 32 95 44 47.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38,
4350 Ugerløse, tlf. 59 18 80 09.

Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle
111, 2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36.

SACHSENHAUSEN- FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej 7, 4. th.,
1756 København V.,
tlf./fax 55 44 10 32 og 33 23 02 14.

E-post: pse17@dadlnet.dk
Kass.: Emmy Eskildsen, Nansengade 22, 5000
Odense C., tlf. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128,
5240 Odense NØ. tlf. 66 10 24 15.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5,
5000 Odense C., tlf. 66 12 79 08.

Foreninger uden for Sammenslutningen

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Henv.: Kasserer Erik Qvist
Udsigten 16, 4220 Korsør, tlf. 58 37 78 06

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes, Torvegade 64, 3.
& 4. sal tv., 1400 København K.,
tlf.: 32 95 22 06 / 32 95 55 04.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå
tlf.: 86 30 90 76

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk,
8900 Randers, tlf. 86 41 81 81.

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1 - Postboks 3000 - 2100 Køben-
havn Ø., tlf. 39 17 77 00,

Fax. 39 17 77 11.

Konsulent Anna-Lise Clausen.

Kontortid: tirsdag kl. 11 - 13.00.

Tlf.: 39 17 78 60

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejles af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt
by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200

Århus N. Tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller

Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Risskov,
tlf. 86 17 20 48. Ansøgning om ophold i
højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Kegnæs-huset ejles af Kammerater-
nes Hjælpefond. Se bladets side 2. Åbent hele
året. 7 senge. Flejmosse 6, Østerby, 6470 Syd-
als, tlf. 77 40 53 52.

Ansøgningsskema, der fås hos sekretæren

Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys
Plads 4, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 32 31, skal
mht ønsker om ophold i perioden 1. februar,
2000 -31. januar, 2001 sendes senest
1. februar, 2000.

Smidstruphytten: Ejles af Foreningen af

Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge.
Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Værløse, tlf. 44 48 56 74.